

Met open vizier

Jonge senioren over hun leven, wijk en toekomst in Leidschenveen-Ypenburg

Colofon

© 2025 Werkplaats Sociaal Domein Den Haag en Leiden

Titel: Met open vizier. Jonge senioren over hun leven, wijk en toekomst in Leidschenveen-Ypenburg.

Project: Op naar een seniorvriendelijk Leidschenveen-Ypenburg

Auteurs: Willemina A.M. IJzereef & Jeroen Dikken (Lectoraat Urban Ageing, De Haagse Hogeschool)

Eindredactie: Joost van Hoof (Lector Urban Ageing, De Haagse Hogeschool), Gaby Weij (Projectcoördinator, De Haagse Hogeschool)

Projectleider: Willemina A.M. IJzereef

Vormgeving en lay-out: Creja Ontwerpen

Beeld/Fotografie: Centre for Ageing Better, Image library: www.agewithoutlimits.org

ISBN 9789083519135

NUR 748 senioren

Financiering: Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport - Werkplaats Sociaal Domein
Ondersteuning Ouderen 2023 – 2025.

Subsidienummer 90001107

Alles uit deze uitgave mag, mits met bronvermelding, worden vermenigvuldigd en openbaar gemaakt.

Deze uitgave is onderdeel van de Werkplaats Sociaal Domein Den Haag en Leiden, een samenwerkingsverband tussen regionale gemeenten en instellingen, de Hogeschool Leiden, De Haagse Hogeschool in samenwerking met het Ministerie van VWS.

Inhoud

Voorwoord	3
1. Inleiding	7
2. Werkwijze	15
3. Verloop project	17
4. Bevindingen onderzoek jonge senioren over Leidschenveen-Ypenburg	21
4.1 Deelnemers	21
4.2 Woon en leefsituatie	22
4.3 Dagelijkse activiteiten	24
4.4 Conclusie dagelijkse activiteiten	25
4.5 Wensen en behoeften leefomgeving	26
4.6 Conclusie leefomgeving	28
4.7 Bekendheid met de sociale activiteitenkaart en deelname aan wijkactiviteiten	28
4.8 Conclusie en aanbevelingen sociale activiteitenkaart en deelname wijkactiviteiten	31
4.9 Sociale netwerken	31
4.10 Vervoer en toegankelijkheid	35
4.11 Behoeftte aan bijeenkomsten voor jonge senioren	39
5. Aanbevelingen	41
Bijlagen	50
de flyer uitnodiging tot invullen vragenlijst	50
de vragenlijst voor de jonge senioren	51
de poster voor de terugkoppelingsmiddag, kenniscafé	57

Voorwoord

Binnen de Werkplaats Sociaal Domein Den Haag en Leiden heeft in 2024-2025 het project 'Op naar een seniorvriendelijk Leidschenveen-Ypenburg' plaatsgevonden. Deze publicatie beschrijft het project en de resultaten. In dit project is samengewerkt met de Gemeente Den Haag, Dienst Publiekszaken (DPZ), de sector Stadsdelen & Wijken en de dienst Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW). Het project in 2024-2025 is een kwantitatief behoeftenonderzoek naar de behoeften van jonge senioren (60-75 jaar) in het stadsdeel Leidschenveen-Ypenburg ten aanzien van hun woonomgeving en toekomst.

Uit eerder onderzoek in Den Haag, de Integrale Rapportage Den Haag Seniorvriendelijke Stad (2020), is naar voren gekomen dat dit stadsdeel ten opzichte van de andere stadsdelen het laagst scoorde op seniorvriendelijkheid. Dit is uitgevraagd met behulp van de AFCCQ-vragenlijst; Age Friendly Cities and Communities Questionnaire (Dikken et al., 2020). In 2022 is er een tweede meting uitgevoerd met een uitgebreidere AFCCQ waaruit is gebleken dat Den Haag vooruitgang boekt maar ook nog aandachtspunten heeft zoals voor mensen met een chronische aandoening, een lagere sociaal economische status en mobiliteit.

In 2024 is de vragenlijst aangevuld met vragen aangaande duurzaamheid en vragen vanuit de Stedelijke Ouderencommissie over wonen, transport, dienstverlening van de gemeente, voeding, digitale vaardigheden, veiligheid en valpreventie.

In 2023 is er gestart met het project 'Op naar een seniorvriendelijk Leidschenveen-Ypenburg' door middel van een kwalitatief onderzoek naar wat de behoeften zijn van senioren in dit stadsdeel.

Dit is beschreven in de publicatie 'Seniorvriendelijk Leidschenveen-Ypenburg' van de WSD Den Haag en Leiden door Gaby D. Buitendijk (2023). Conclusies over de belangrijkste thema's voor ervaren seniorvriendelijkheid in Leidschenveen-Ypenburg zijn steun van het sociale netwerk, fysieke beperkingen, financiële situatie en coping strategieën. De aanbevelingen van dit onderzoek zijn aan de ouderenconsulent gegeven die met haar netwerk en professionals de mogelijkheden wil verkennen voor innovatie.

In 2024 is het gewenste vervolg besproken met de samenwerkingspartners en professionals betrokken bij het stadsdeel, de lector Urban Ageing en de projectleider van onderliggend actieonderzoek in 2024-2025. Betrokkenen zijn beleids- en domein- en stadsdeelmedewerkers van de Gemeente Den Haag, Xtra en Wijkz die met en voor ouderen werken en zij staan vermeld in de paragraaf: 'Met dank aan'. Zij willen de jonge senioren uit het stadsdeel goed in beeld hebben om samen met de jonge senioren en de andere professionals in welzijn en zorg en stadsontwikkeling het ouderenbeleid en activiteiten verder te ontwikkelen en de seniorvriendelijkheid van het stadsdeel verder te bevorderen. Doel is dat senioren langer met plezier in het stadsdeel en thuis kunnen blijven wonen.

De samenwerkingspartners hebben besproken wat er in het algemeen speelt bij alle senioren in het stadsdeel, maar ook in het bijzonder bij jonge senioren van 60-75 jaar.

Met jonge senioren wordt in dit project bedoeld alle bewoners van het stadsdeel Leidschenveen-Ypenburg in de leeftijd van 60-75 jaar. Deze brede definitie wordt gehanteerd om de diversiteit aan ouderen en hun behoeften zichtbaar te maken. Binnen de leeftijdsgroepen zijn er verschillen. Zo kunnen zij heel verschillende toekomstverwachtingen hebben, wel of niet werken (betaald, vrijwillig, mantelzorg), meer of minder sociale contacten hebben en actief of vitaal zijn in of buiten de wijk, een goede of mindere mobiliteit of ziekten hebben en een goede of mindere sociaal economische status, opleiding en huisvesting hebben.

Volgens de samenwerkingspartners zijn de jonge senioren als leeftijdsgroep goed vertegenwoordigd in het stadsdeel, hebben een baan (soms in deeltijd) of zijn met pensioen. Velen hebben zich nog niet verdiept in de toekomst als senior en kennen het aanbod in de wijk niet. Ook is niet bekend waar hun interesses liggen. Netwerken hebben deze jonge senioren meestal in geringe mate, omdat hun kinderen uit de wijk zijn verhuisd en/of het netwerk buiten de wijk of in een andere provincie woont. Op zich is deze groep nog vaak mobiel en niet eenzaam, maar dat kan snel veranderen door veranderingen in gezondheid of na het overlijden van de partner. Bij mantelzorgtaken voor de partner raakt men ook vaker geïsoleerd en het netwerk kwijt. Contacten tussen generaties zijn er niet veel, omdat jongere generaties in de wijk vaak druk zijn met hun gezin en eerder betrokken bij commissies of clubs van de school of de sport van hun kinderen. De professionals benoemen dat jonge senioren al voor hun pensioen sociale netwerken zouden kunnen versterken, kennis krijgen van het aanbod in de wijk en zich voorbereiden op het ouder worden en daardoor langer met plezier wonen in de wijk.

Voor de jonge senioren kan het onderzoek het bewustzijn over het heden en de toekomst versterken. Wat vinden ze belangrijk voor zichzelf of gewenst in het stadsdeel? Hoe kunnen ze zelf een rol pakken ten gunste van die gewenste seniorvriendelijke wijk en toekomst?

Voor de betrokken organisaties geeft het informatie over de jonge senioren en hun behoeften, wat is er nodig en wat zijn knelpunten in het stadsdeel. Hiermee kunnen zij concreet verbeteringen in gang zetten aangaande de seniorvriendelijkheid van Leidschenveen-Ypenburg.

Project 2024-2025

Onderliggend verdiepend kwantitatief actieonderzoek is afgenomen onder jonge senioren van 60-75 jaar in het stadsdeel Leidschenveen-Ypenburg. Behoeften zijn in kaart gebracht, het bewustzijn vergroot en samen met professionals kunnen zij met de resultaten anticiperen op de toekomst.

Voor een seniorvriendelijk Leidschenveen-Ypenburg zijn de volgende thema's van onderzoek van belang geacht door de opdrachtgevers:

- ▶ toekomstverwachtingen; belangen, wensen en bijdragen voor en door de jonge senioren
- ▶ sociale participatie en activiteiten in de wijk
- ▶ sociaal netwerk; behoud, herstel, opbouw
- ▶ vervoer en mobiliteit; toegankelijkheid in en naar de wijk.

Er is een vragenlijst opgesteld en besproken. Vervolgens is er een onderzoeksgroep opgezet met vier afstudeerders van de hbo-opleiding Social Work van De Haagse Hogeschool. Samen met de projectleider hebben zij alle interviews uitgevoerd. Naar aanleiding van de resultaten ontwikkelen zij producten voor en met de jonge senioren in overleg met de ouderenconsulent. Deze worden gepresenteerd tijdens de terugkoppelingsbijeenkomst voor bewoners en professionals in het stadsdeel. De thema's zijn gericht op mobiliteitsbehoeften en sociale activiteiten, sociale ontmoeting voor en door jonge senioren en in ontwikkeling, preventie van eenzaamheid door activiteiten die sociale cohesie bevorderen.

Zij zullen naar aanleiding van de resultaten per student een concreet relevant product voor en met jonge senioren in het stadsdeel opleveren en inbrengen via de ouderenconsulent.

De vragenlijst is uitgezet van november 2024 t/m februari 2025.

De aftrap van het onderzoek vond plaats tijdens de Seniorendag Leidschenveen-Ypenburg in november 2024. Er stond een stand met informatie over het actie-onderzoek en er werden interviews afgenomen door de onderzoeksgroep bij aanwezige jonge senioren. Vragenlijsten zijn verder afgenomen door verspreiding bij wijkorganisaties, winkelcentra, de bibliotheek en elders in de wijken. Mensen zijn op diverse locaties live geïnterviewd. Om meer respondenten te krijgen in de leeftijdsgroep van 60-65 jaar is er een artikel in het Nieuwsblad Den Haag, editie Leidschenveen-Ypenburg op 30 januari 2025 geplaatst. Dit leverde vooral respons van werkende senioren op.

Dit actieonderzoek heeft plaats kunnen vinden dankzij de inbreng van velen. Speciale dank gaat uit naar alle jonge senioren voor hun openhartigheid en beantwoording van onze vragen, de professionals en organisaties van het stadsdeel Leidschenveen-Ypenburg die met hen werken en de Gemeente Den Haag, de meelezers van deze publicatie vanuit het lectoraat Urban Ageing en het werkveld. Ook dank aan de toekenning van gelden voor de Werkplaats Sociaal Domein Den Haag & Leiden, de lector van het lectoraat Urban Ageing en de projectcoördinator WSD, de opleidingsmanager en de afstudeercoördinator van de hbo-opleiding Social Work van De Haagse Hogeschool voor de mogelijkheid tot inbedding van het project in afstudeertrajecten aan het hbo.

Tot slot veel dank aan de onderzoeksgroep die samen met de projectleider-onderzoeker de vele interviews uitvoerden, vragenlijsten verspreidden in de wijk en een concrete bijdrage leveren aan het vervolg voor de jonge senioren.

Wil IJzereef, Lectoraat Urban Ageing,

Projectleider, onderzoeker project 'Op naar een seniorvriendelijk Leidschenveen-Ypenburg'.

1. Inleiding

Mensen worden gemiddeld ouder door en leven langer in (relatief) goede gezondheid. In de twintigste eeuw woonden senioren vaak bij hun kinderen en later in een bejaardenhuis of aanleunwoning met zorg- en ontmoetingsactiviteiten. Het overheidsbeleid is sinds de jaren '70 gericht op maatschappelijk participeren en het zelfstandig thuis wonen van senioren. De ouderenzorg van voorheen is voor deze grote bevolkingsgroep senioren ook niet meer betaalbaar en daarom afgeslankt door bijvoorbeeld het niet meer bestaan van de bejaardenhuizen van vroeger (Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK), 2022). De relatief gezonde senioren wonen tegenwoordig meestal thuis, doorgaans geheel zelfstandig, en minder vaak met zorgondersteuning door mantelzorgers of professionals.

In Den Haag biedt welzijnsorganisatie Wijkz de ontmoetingsactiviteit Haags Ontmoeten en met Servicepunten XL hulp bij informatie aan senioren (Wijkz, z.d.). Zorgorganisatie WoonZorgcentra Haaglanden richt zich op mensen met lichamelijke beperkingen, dementie en niet-aangeboren hersenletsel en bieden (revalidatie)zorg, behandeling en ondersteuning aan senioren met lichamelijke beperkingen (WoonZorgcentrum Haaglanden (WZH), z.d.). Ook deze organisatie biedt het concept van Haags Ontmoeten aan. Bijdragen aan het welzijn van ouderen in de stad staat bij beleidsmakers scherp op het vizier.

Seniorvriendelijke stad. In 2007 werd het seniorvriendelijke stedenmodel door de Wereldgezondheidszorgorganisatie geïntroduceerd, met acht belangrijke levensgebieden voor de ervaren seniorvriendelijkheid van een stad (Engels: age-friendly cities and communities) (WHO, 2007). Deze leefgebieden zijn huisvesting, sociale participatie, sociale inclusie (respect en sociale integratie), burgerparticipatie en werkgelegenheid, communicatie en informatie, sociale en gezondheidsvoorzieningen, publieke ruimte (buitenruimte en gebouwen), transport (mobiliteit en (openbaar) vervoer).

Er wonen in Den Haag 566.731 inwoners. In 2024 waren er 85.000 inwoners van 65 jaar en ouder (15%, van de gemeentelijke stadsbevolking). De verwachting is dat er rond 2030 zo'n 100.000 senioren in den Haag wonen. Verwacht wordt een dubbele vergrijzing wat impliceert dat de inwoners van 75 plus sneller zal groeien dan inwoners van 65-74 jaar (Dikken & van Hoof, 2025; Gemeente Den Haag, 2025). In Leidschenveen-Ypenburg wonen relatief minder senioren. De wijk telt 48.224 inwoners waarvan 10,7 % senior zijn (Gemeente Den Haag, 2024).

De Gemeente Den Haag vindt seniorvriendelijkheid belangrijk. De gemeente is sinds 2015 aangesloten bij het Global Network for Age Friendly Cities and Communities dat in 2010 werd opgericht. Dit netwerk heeft als doel de seniorvriendelijkheid van steden en gemeenschappen te bevorderen. Aan leden wordt aanbevolen binnen vijf jaar een plan te maken en uit te voeren en het lidmaatschap van het netwerk te evalueren. Ook in Den Haag is er veel onderzoek gedaan naar de seniorvriendelijkheid van de stad onder ouderen, waarbij verbeteringen in seniorvriendelijkheid van de stad zijn gemeten, maar ook aanbevelingen voor verbeteringen worden geadviseerd (onder andere van Hoof et al., 2022; IJzereef, 2024; Dikken et al., 2025). Deze hebben bijgedragen aan het volgende.

Het gemeentelijk beleid in de Actielijn Seniorvriendelijk Den Haag 2020-2022 heeft als prioriteiten meedoen en leefplezier, gezond en veerkrachtig leven en prettig wonen in je wijk (Gemeente Den Haag, 2020). Er is veel besteed aan bijvoorbeeld de Haagse ontmoetingsactiviteiten en valpreventie.

Vervolg is de Actielijn Seniorvriendelijk Den Haag 2025-2030 (Gemeente Den Haag, 2025). Huidige doelen zijn gezond en samen ouder worden, toekomstbestendige ondersteuning en zorg, wonen in een seniorvriendelijke wijk en voorbereid op de toekomst met toegankelijke informatie. De diversiteit onder ouderen vraagt ook aandacht voor verschillen zoals mensen met een lager inkomen of diverse culturele achtergronden. Diversiteit wordt benoemd als twee belangrijke pijlers bij de aanpak: een cultuursensitieve benadering en een dementievriendelijke benadering (Gemeente Den Haag, 2025).

Belangrijke actoren en instrumenten bij de belangenbehartiging en monitoring van deze actielijnen zijn de Stedelijke Ouderencommissie (SOC), het Kennisplatform Seniorvriendelijke Stad, de GGD Haaglanden, de gemeentelijke Ouderenmonitor en het Ouderenpanel van ouderen in Den Haag en omgeving en genoemde onderzoeken onder ouderen in Den Haag vanuit het Lectoraat Urban Ageing en studenten van De Haagse Hogeschool.

Jonge senioren van 60-75 jaar zijn doorgaans vitaal en werken (betaald) langer door of verrichten vrijwilligerswerk en/of mantelzorg. Deze generatie ziet dat het voormalige vervroegd uittreden (VUT) en met pensioen gaan bij 57 jaar niet meer mogelijk is. Door de toegenomen levensverwachting en vergrijzing moeten zij nu wel 10 jaar langer doorwerken dan hun ouders om voor de Algemene Ouderdomswet (AOW) in aanmerking te komen (CBS, 2023; CBS, 2024b). Volgens het RIVM leven mensen langer en in goede gezondheid.

Steeds meer zestig plussers blijven werken, ook met gezondheidsklachten (Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS), RIVM, z.d.).

Er bestaan vanuit collectieve arbeidsovereenkomsten (Cao's) verschillende regelingen voor seniorenverlof, maar dat levert niet altijd minder werkdruk op en dus maakt niet elke jonge senior er gebruik van.

Jonge senioren zijn zelf vaak ondersteuners of mantelzorgers van oudere senioren. Dat kunnen familie, vrienden of kennissen zijn uit het sociale netwerk. De eigen kinderen wonen niet altijd bij ouders in de buurt, omdat zij bijvoorbeeld elders zijn gaan studeren of er geen huis in de wijk beschikbaar was en zij elders een huis hebben gevonden. Op het platteland valt er een verschuiving te zien; jongeren gaan ergens anders in de stad studeren en er is een lichte verhuisbeweging te zien van welvarende jonge senioren die naar het platteland trekken. Dat betekent dat er niet voor de jongere en oudere senioren voldoende hulp beschikbaar is vanuit sociale netwerken. De oudere senioren hebben op het platteland wel vaak een netwerk wat zij al jaren kennen en waar zij eerder aanspraak op kunnen doen (Thissen, 2011). De nieuwe welvarende plattelanders hebben vaak een netwerk buiten de buurt. Daarnaast kopen hoger opgeleiden vaker zorg in dan dat zij mantelzorgers om hulp vragen (IJzereef, 2024).

Eenzaamheid van ouderen komt meer voor in de grote steden, buurten waar weinig ouderen wonen en arme buurten (Broese Van Groenou, et al., 1999). Voor een VINEX-wijk¹ als Leidschenveen en Ypenburg is het interessant hoe de contacten tot stand komen of kunnen worden gebracht en wat de behoeften zijn van haar verschillende typen bewoners.

.....

¹ Leidschenveen -Ypenburg is gebouwd tussen 1996 en 1997 als Vinex wijk (Vierde Nota Ruimtelijke Ordening EXtra, 1993). Beleid vanuit het Ministerie van Volkshuisvesting Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (beleidbriefingsnota 1991) bracht nieuwbouwwijken aan de rand van bestaande steden met kernvoorzieningen in die centra (Lorzing, 2006). Regionaal werd bepaald wat nodig was.

Openbaar vervoer (OV) in de Haagse VINEX-locaties. Van belang is met name of de kwaliteit van de verbindingen goed is en haltes goed bereikbaar zijn (Olthof et al., 2011). Wie zelf nog auto kan rijden zal minder snel het OV nemen. De ervaren veiligheid speelt ook een rol bij het benutten van het OV.

Technologie heeft de afgelopen eeuw grote ontwikkelingen doorgemaakt zowel in huishoudens, cultureel en maatschappelijk. Tegenwoordig is er geen huis zonder techniek. Gerontechnologieën zijn technische innovaties bedoeld om ouderen te ondersteunen in het langer zelfstandig zijn, hun veiligheid en het thuis kunnen blijven wonen. Te denken valt bijvoorbeeld aan een pictoplanner, een medicijndispenser, een gps-locatie systeem, het digitaal doorgeven van bloedwaarden aan de arts, contact via een beeldscherm met thuiszorg (beeldzorg), het gebruik van domotica zoals dagritme robots e.d. (Wouters, 2018). Per oudere moet bekeken worden of deze het gebruik van de technologische toepassing kan leren of er (nog) mee om kan gaan. Professionals die met senioren werken hebben dikwijls meer interesse in mensen en de zorg dan in techniek. Ook voor hen ligt daar mogelijk een ontwikkelingstaak.

In de praktijk ervaren senioren deze innovaties vaak als stigmatiserend, terwijl ze zich energiek en jong voelen. Technologie zou gericht moeten zijn met een positieve focus op wat senioren kunnen, waarbij te denken valt aan gezondheid en een actieve levensstijl (Neven, 2015). Bij preventie valt ook te denken aan bijvoorbeeld de Wolk heupairbag.

De Academische Werkplaats Technologie voor thuis onderzoekt de effectiviteit van hulpmiddelen met als doel 'de zelfredzaamheid, de kwaliteit van leven en de deelname aan de maatschappij van de gebruikers te bevorderen' (Centre of Expertise Health Innovation, De Haagse Hogeschool (z.d.). Een campagne voor hulpmiddelen met het accent op positieve beeldvorming, preventie en doeltreffendheid is daarom waardevol voor een positieve beeldvorming.

E-health betreft producten door digitale informatie- en communicatie technologieën. Te denken valt aan websites met informatie over de gezondheid, een online afsprakenmodule voor een consult bij de huisarts tot zelfmanagementinterventies voor chronisch zieken. Om er gebruik van te kunnen maken hebben mensen E-health-vaardigheden nodig. Dit is vaak minder het geval bij mensen met een gebrek aan taal-, gezondheids- en digitale vaardigheden. Dit is vaker te constateren bij mensen met een lager opleidingsniveau, of een migratieachtergrond, ouderen en mensen met (nieuw verworven) lichamelijke of geestelijke beperkingen (Marx & Bolman, 2019). 42% van de Nederlandse bevolking heeft onvoldoende digitale vaardigheden, 25 % onvoldoende geletterdheid. Blended care kan helpen om te leren gebruik maken van E-health door persoonlijke zorg vanuit de huisartsenpraktijk en een E-health toepassing passend bij de mogelijkheden en behoeftes van de patiënt te ondersteunen en aan te leren. Er zijn steeds meer ouderen die digitale vaardigheden ontwikkelen maar ook de techniek ontwikkeld zich.

Het ontwerpen en evalueren van wat senioren nodig hebben om langer zelfstandig te blijven, zou samen met hen en professionals en familie of mantelzorgers die met hen werken ontwikkeld moeten worden om meer inhoud en draagvlak te krijgen. Voorlichting voor de ouderen, hun familie en vrienden over nieuwe technologische toepassingen die hen ook kan ondersteunen is van belang. Technologische toepassingen in huis blijken een waardevolle toevoeging en maakt dat ouderen er positief tegenover staan als ze daarmee langer zelfstandig kunnen wonen. (Denissen, 2006). Technologie kan zo bijdragen aan de verwachte tekorten in de zorg in de toekomst.

Hoe ouderen naar **de toekomst** kijken hangt ook af van hun mogelijkheden en lichamelijke en mentale gesteldheid. Mensen worden gemiddeld ouder en blijven langer thuis wonen met minder voorzieningen. Dit vraagt om aanpassingen in huis en meer mantelzorg maar ook bijdragen van senioren zelf. De mogelijkheid om zorg in te kopen hangt af van de financiële gesteldheid. Bij ouders ouder dan 80 jaar of zonder partner neemt de zorg toe en is de mantelzorger vaak zwaar overbelast Vrouwen pakken het vaakst deze taak op zich volgens de Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen van de GGD, het RIVM en het CBS (CBS, 2022).

Voor de woningmarkt heeft de vergrijzing tot gevolg dat er minder doorstroom in de huizenmarkt is. Mede veroorzaakt doordat senioren langer vitaal zijn maar ook dat er onvoldoende interessante seniorenwoningen beschikbaar zijn (Kreeft, 2015). Ze prefereren hun vertrouwde buurt en (gehuurde of afbetaalde) huis boven een nieuw duurder klein huis of flat. Of ze komen niet in aanmerking voor een seniorenwoning die veel in de sociale verhuur vallen. Minder doorstroom heeft als gevolg dat gezinnen met kinderen moeilijker een betaalbare gezinswoning kunnen vinden, omdat er weinig woningen beschikbaar zijn en komen (CBS, 2024a).

De ouderdom wordt vaak geassocieerd met kwetsbaarheid en als kostenpost (Lindenberg, 2019). Senioren hebben zelf ook vaak vooroordelen maar denken positiever over zichzelf (Mysyuk & Huisman, 2019). 'Ik ben niet oud, ik werk nog' is een veelgehoorde opmerking. Hoe een oudere met de fysieke en mentale (on)mogelijkheden passend bij de leeftijd omgaat, heeft meer invloed op het leven van de persoon dan de leeftijd. Iets zelf niet meer kunnen maar een oplossend vermogen, beschikbare financiën en een netwerk voor ondersteuning vergroot de mogelijkheden. Veel ouderen laten hun kwetsbaarheden ook niet altijd laten zien, omdat zij hun zelfstandigheid willen behouden.

Stigma's of seniorisme (meestal ageïsme genoemd) beïnvloeden het welzijn en psychische en fysieke gezondheid van senioren (Chang et al., 2020; Lyons et al., 2018). Ouderen staan niet altijd in het vizier van jongere generaties en daarom is intergenerationeel contact van belang om dit te voorkomen. Generaties hebben elkaar veel te bieden en zullen daar gebruik van moeten maken. De kunst is elkaar te zien en kennen.

Sociale netwerken zijn belangrijk omdat zij sociale behoeften van mensen vervullen (Klück et al., 2018). Wederkerigheid is hierbij van groot belang en maakt het mogelijk een sociaal netwerk te hebben. De partner (als deze er is), kinderen, vrienden en soms broers en zussen zorgen in de meeste gevallen voor sociale steun, bestaande uit instrumentele en emotionele steun. Instrumentele steun is bijvoorbeeld hulp in en om het huis en bij persoonlijke verzorging wat maakt dat de hulp dicht bij moet wonen. Emotionele steun kan zowel komen uit het netwerk dat dichtbij of ver weg woont. Veel ouderen ervaren de cultuur in de grote stad als individualistisch blijkt uit Haags onderzoek (IJzereef, 2024). Een sociaal netwerk in de buurt wordt door oudere senioren extra gewaardeerd, omdat zij zelf niet altijd naar het netwerk toe kunnen en ze door die nabijheid toch hulp en gezelligheid in het dagelijks leven kunnen krijgen, dat vermindert gevoelens van eenzaamheid (van Tilburg et al., 1995). Dit geldt ook voor ontmoetingsactiviteiten in de buurt. Mantelzorgers spelen een belangrijke rol in de mogelijkheden van senioren.

Sociale participatie en deelname aan activiteiten in een wijk worden bevorderd door de keuze in mogelijkheden en de toegankelijkheid die passen bij diverse typen ouderen. Zo blijkt uit eerder onderzoek in Den Haag dat ontmoetingsactiviteiten als bijvoorbeeld Haags Ontmoeten ouderen veel oplevert en tegen eenzaamheid werkt. Voor migranten blijken taal en cultuur uit het land van herkomst ook belangrijker te worden op de oude dag, daarover spreken, activiteiten te hebben en cultuursensitief werken door professionals is waardevol (IJzereef, 2024). In Den Haag zijn er in de wijken en in de woonzorgcentra grote culturele verschillen te zien (multicultureel, sociaal economische status).

Vervoer en mobiliteit zijn van belang voor sociale participatie en om even op stap te gaan. Van belang is de beschikbaarheid, toegankelijkheid en betaalbaarheid van het eigen of openbaar vervoer. Senioren met een rijbewijs ervaren meer vrijheid dan wanneer men afhankelijk is van het openbaar vervoer. De toegankelijkheid binnen en naar de wijk speelt hier ook een rol. Is de tramhalte dichtbij, de wijk goed verlicht, zijn de stoepen te belopen met bijvoorbeeld een rollator en voelt men zich ('s avonds) veilig op straat?

De beschikbaarheid van vervoer en mobiliteit zijn van groot belang voor senioren om te participeren en beïnvloeden daarmee direct hun welbevinden. Krijgen ze echter gezondheidsproblemen dan kunnen de behoeften aan vervoer en mobiliteit snel veranderen (Meijering, 2023). Een inclusieve wijk is zo ingericht dat iedereen een optimale mobiliteit en veiligheid ervaart en daarmee bijdraagt aan het welbevinden.

VINEX-locaties zijn gebouwd dicht bij centra van steden voor meer aanbod van woonruimte. Rondom Den Haag zijn dat de wijken Leidschenveen, Ypenburg, Wateringse Veld, Madepolder en de Uithofspolder. Leidschenveen-Ypenburg is een stadsdeel. In de Randstad zijn er gemiddeld meer VINEX-wijken gebouwd dan elders in het land. Deze steden hebben kernvoorzieningen voor haar bewoners (Lörzing, 2006). In de grote steden worden VINEX-wijken voor een derde deel bewoont door jonge gezinnen en minder door mensen van 65 jaar of ouder (15%). Ook wonen er vaker mensen alleen in een huis (22%) (CBS, 2016). De wijken hebben doorgaans vooral eengezinswoningen. Dit bevordert de mobiliteit van senioren in de wijk niet.

Het stadsdeel Leidschenveen-Ypenburg is een VINEX-uitbreidingslocatie gebouwd tussen 1996 en 1997 buiten de stad Den Haag. De afstand tot het centrum van Den Haag is respectievelijk ongeveer zes tot negen kilometer (Lörzing, 2006). In Leidschenveen-Ypenburg wonen 48.224 inwoners, waarvan 10,7 % 65 jaar of ouder is. Dat zijn verhoudingsgewijs minder ouderen dan in de wijken in de stad Den Haag (15,2 %). Sinds 2013 valt er een jaarlijkse stijging in leeftijd van de bewoners te zien. Er vestigen zich minder mensen en het vertrek uit de wijk blijft gelijk sinds 2011. Een kwart van de bewoners woont alleen (25,1%) (Gemeente Den Haag, 2024). In Ypenburg zijn er 2600 en in Leidschenveen 2435 inwoners van 65 jaar en ouder. In beide wijken zijn senioren de kleinste groep van alle leeftijdsgroepen (Bijsterveld, 2025).

Risicofactoren bij het zelfstandig wonen voor senioren zijn eenzaamheid en vallen zo blijkt uit eerder onderzoek in Den Haag (IJzereef, 2024). Van belang is het ook voor jonge senioren om zich bewust te zijn over hun behoeften voor de toekomst in Leidschenveen-Ypenburg en daar zelf invloed op uit te oefenen. Het hebben van een sociaal netwerk leidt af van alledaagse knelpunten en kwalen en ondersteunt de oudere. Senioren hebben andere generaties ook veel te bieden. Eenzaamheid kan zich onverwachts snel aandienen bij jonge senioren als bijvoorbeeld de kinderen uit huis zijn, er fysieke belemmeringen komen of de partner of vrienden ziek of overleden zijn. Dit kan tot gevolg hebben dat de levenslust minder wordt met gevolgen op alle levensgebieden (IJzereef, 2024).

Vervoer en mobiliteit blijken waardevol voor senioren om zich in de wijk en daar buiten te bewegen en sociale contacten te hebben. Is een wijk goed ingericht dan kan dat een rol spelen bij het in stand houden of ontwikkelen van een netwerk. Een goed aanbod voor een diverse groepen ouderen met verschillende interesses draagt ook bij aan ontmoetingen en de opbouw van sociale netwerken. Van belang is dus ook de verschillende behoeften van senioren te leren kennen in de wijken en daar beleid en aanbod op af te stemmen door de gemeente en welzijnsorganisaties. Senioren betrekken bij de ontwikkeling en uitvoering van dit aanbod en de wijkinrichting specifiek gericht op senioren maakt het voor hen relevanter.

Voor senioren zelf is het van belang meer zicht te krijgen op wat zij nodig hebben om langer prettig thuis en in hun wijk te kunnen wonen. Voor (bijna) senioren is bewustzijn, concrete actie en samen ideeën realiseren voor de toekomst belangrijk, ondersteund door welzijns- en gezondheidsorganisaties en lokaal beleid.

2. Werkwijze

Het project 'Op naar een seniorvriendelijk Leidschenveen-Ypenburg'

Samenwerking door de Gemeente Den Haag, de welzijnsorganisaties in het stadsdeel Leidschenveen-Ypenburg en het Lectoraat Urban Ageing (De Haagse Hogeschool), moet bijdragen aan een goede leefomgeving met aanbod waardoor senioren prettig oud kunnen worden. Met de huidige vergrijzing en daarmee beschikbare middelen wordt ook het belang van de eigen inzet hierbij van senioren belangrijker.

Het project in 2024-2025 'Op naar een seniorvriendelijk Leidschenveen-Ypenburg' is een kwantitatief behoeftenonderzoek naar de behoeften van jonge senioren (60-75 jaar) in de wijken Leidschenveen-Ypenburg ten aanzien van hun wijk en toekomst. Er is gekozen voor jonge senioren opdat zij zich (nog) bewuster worden ter voorbereiding op de toekomst. Dit onderzoek hoopt meer inzicht op te leveren over de behoeften van jonge senioren uit Leidschenveen-Ypenburg aangaande hun toekomst, sociale participatie en activiteiten, sociale netwerken en vervoer en mobiliteit in het stadsdeel.

Doel is met de uitkomsten van onderzoek tot concrete adviezen voor jonge senioren, de welzijnsorganisaties en de Gemeente Den Haag te komen die de wijk seniorvriendelijker kunnen maken. Deze adviezen kunnen bijdragen aan het bewustzijn van en sociale netwerkversterking in de wijk van jonge senioren, welke vervolgens weer bij kunnen dragen aan langer thuis wonen in de wijk en gezond en actief oud worden. Ook wordt onderzocht welke rol de jonge senioren hierin voor zichzelf zien.

De onderzoeksgroep bestaat uit studenten, afstudeerders Social Work, die samen met de projectleider de interviews af hebben genomen van november 2024 t/m februari 2025. De studenten zullen voor hun afstudeerwerk ook een concreet product ontwikkelen naar aanleiding van de onderzoeksresultaten met jonge senioren en de ouderenconsulent.

3. Verloop project

Voor dit project zijn onderzoeksvragen geformuleerd. Vanuit deze vragen is de vragenlijst voor de interviews met de jonge senioren opgesteld, afgenomen en verspreid bij organisaties, elders in de wijk en via het Nieuwsblad Den Haag, stadsdeel Leidschenveen-Ypenburg (zie bijlage bij deze publicatie).

Uitgangspunt in het gehele project is dat het alle betrokkenen in het werkveld, onderzoekers en onderwijs relevante concrete informatie voor de toekomst van jonge senioren in het stadsdeel oplevert.

Onderzoeksvragen

De centrale innovatievraag

Wat zijn de behoeften van jonge senioren van 60-75 jaar in de wijken Leidschenveen-Ypenburg om zich voor te bereiden op hun toekomst?

Deelvragen

1. Persoonlijke omstandigheden

(thuisituatie, leeftijd, man/vrouw/, woning, (on)betaald werk, vrijetijdsbesteding)

- ▶ Wat zijn de persoonlijke omstandigheden van de jonge senioren?

2. Toekomst

(wensen, belangen en bijdragen voor de (nabije) toekomst van de jonge senioren)

- ▶ Wat zijn de toekomstverwachtingen van de jonge senioren?
- ▶ Wat zijn de wensen om prettig oud te worden in de wijk?
- ▶ Wat hebben zij de wijk en haar bewoners te bieden?

3. Sociale participatie en activiteiten in de wijk

(kennen en deelnemen)

- ▶ Hoe zien de jonge senioren hun sociale participatie in de wijk?
- ▶ Wat kennen zij van de sociale activiteitenkaart in de wijk?
- ▶ Maken ze gebruik van sociale activiteiten?
- ▶ Welke sociale activiteiten vinden ze wenselijk in de wijk?
- ▶ Hoe kunnen zij zelf activiteiten initiëren en /of ondersteunen?

4. Sociaal netwerk

(behoud, herstel, opbouw)

- ▶ Wie horen bij het sociale netwerk van de jonge senioren (in/buiten de wijk)?
- ▶ Uit welke generaties bestaat hun sociale netwerk?
- ▶ Hoe zien zij de rol van hun netwerk voor de toekomst?
- ▶ Wat doen zij voor hun netwerk in de toekomst?

5. Vervoer en mobiliteit

(lopen, lopen met hulpmiddelen, zelfstandig fietsen, OV: tram/bus, auto en parkeren)

- ▶ Hoe speelt de inrichting van de wijk een rol bij de toegankelijkheid en mobiliteit?
- ▶ Van welk vervoer maken ze gebruik in en buiten de wijk?/
- ▶ Hoe ervaren ze de mobiliteit voor zichzelf in het algemeen?
- ▶ Hoe ervaren ze mobiliteit buiten de wijk, nu en in de toekomst?
- ▶ Is de wijk toegankelijk en uitnodigend voor gasten en naasten?
- ▶ Welke rol speelt mobiliteit bij het in stand houden/ontwikkelen van hun netwerk en bij het aangaan van activiteiten?

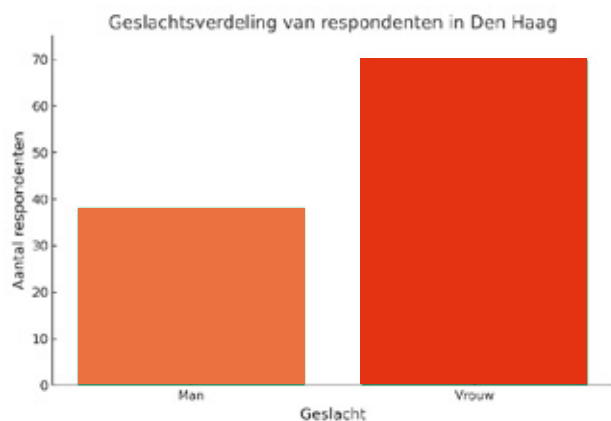
4. Bevindingen onderzoek jonge senioren over Leidschenveen-Ypenburg

4.1 Deelnemers

Voor dit onderzoek hebben 109 jonge senioren uit Leidschenveen-Ypenburg in Den Haag deelgenomen aan de vragenlijst. De steekproef geeft inzicht in de ervaringen en behoeften van jonge senioren van 60-75 jaar met betrekking tot hun leefomgeving en toekomst.

De respondenten zijn verdeeld over verschillende leeftijdscategorieën. De grootste groep bestaat uit 71- tot 75-jarigen (41,3%), gevolgd door de 66- tot 70-jarigen (33,0%) en de 60- tot 65-jarigen (25,7%). Dit laat zien dat de onderzoeksgroep voornamelijk uit oudere volwassenen bestaat, met een meerderheid in de categorie 66 jaar en ouder.

Binnen de onderzoeksgroep is 64,8% van de respondenten vrouw en 35,2% man. Dit betekent dat vrouwen duidelijk in de meerderheid zijn binnen deze steekproef.

Figuur 1. Geslacht

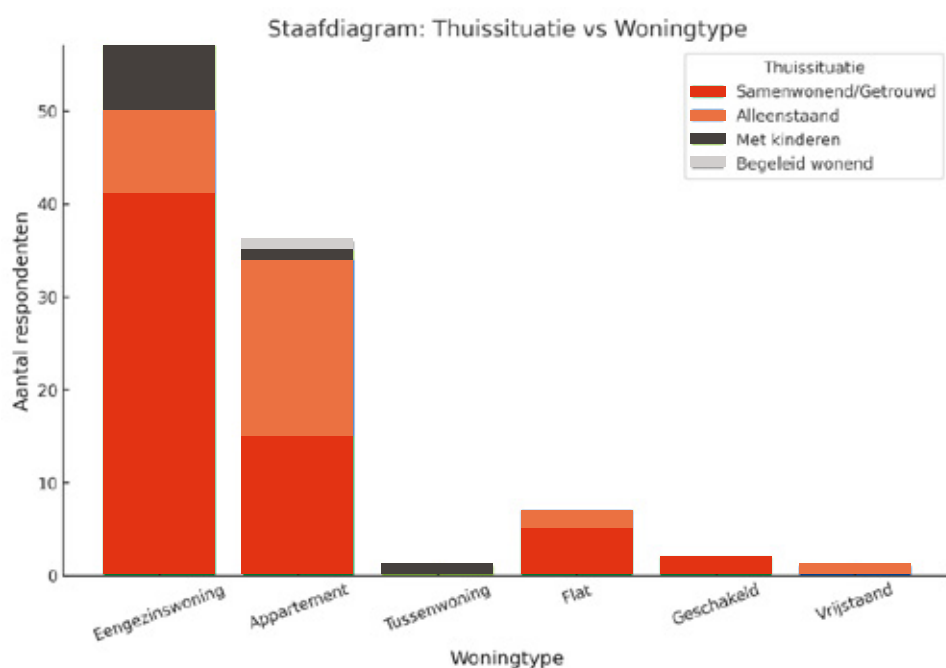
Figuur 2. Leeftijd

4.2 Woon en leefsituatie

Figuur 3. Woningbezit van respondenten

In figuur 3 is te zien dat de meerderheid van jonge senioren in een koopwoning woont (63,3%). Huurwoningen zijn minder vertegenwoordigd, maar vormen alsnog een substantieel deel van de woningvoorraad in de wijk (36,7%). Dit suggereert dat de wijk een mix kent van zowel koop- als huurwoningen, waarbij koopwoningen iets dominanter aanwezig zijn.

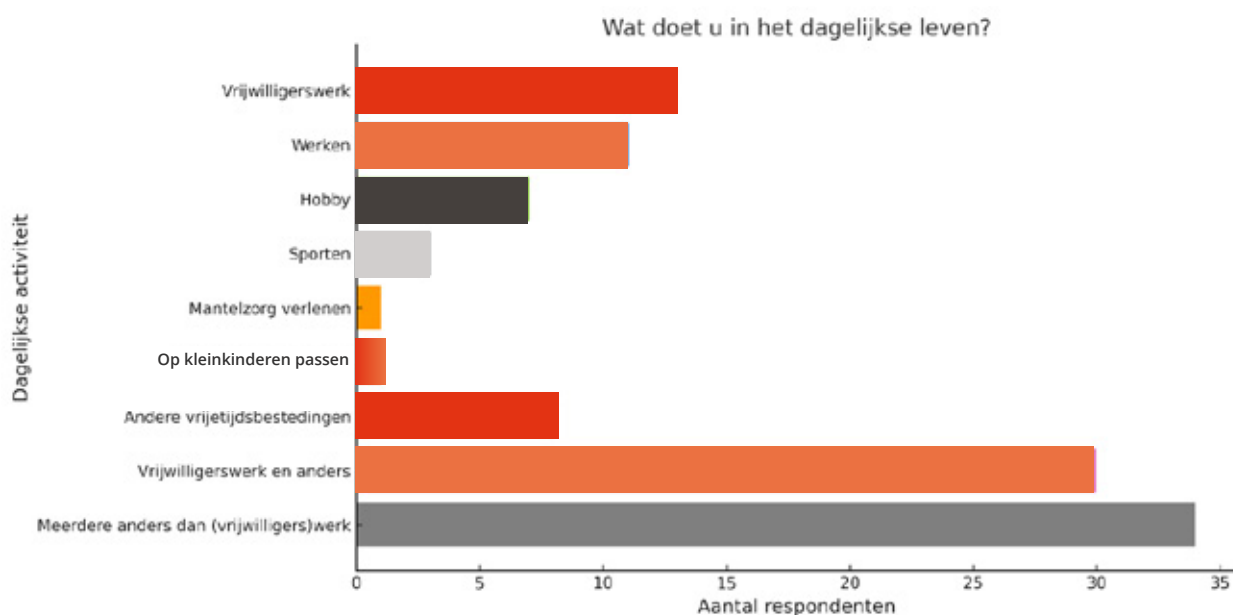
Figuur 4. Thuissituatie versus woningtype

Figuur 4 laat zien hoe de thuissituatie samenhangt met het type woning waarin respondenten wonen. De grootste groep, samenwonende of getrouwde respondenten, woont voornamelijk in een eengezinswoning of een appartement. Alleenstaanden wonen daarentegen vaker in een appartement. De groep met kinderen woont nagenoeg uitsluitend in een eengezinswoning, terwijl de enkele respondent die begeleid woont, in een appartement verblijft.

Deze verdeling geeft een duidelijk beeld van de woonstructuur binnen de wijk en hoe deze samenhangt met de huishoudsamenstelling van de bewoners.

4.3 Dagelijkse activiteiten

Om inzicht te krijgen in hoe de jonge senioren van de wijk hun dagen besteden, is gevraagd naar de activiteiten die zij in het dagelijks leven uitvoeren. De antwoorden laten een breed scala aan bezigheden zien, variërend van betaald werk en vrijwilligerswerk tot sport, sociale interacties en creatieve hobby's. Ook voeren de meeste jonge senioren meerdere activiteiten uit. Figuur 5 biedt een visuele weergave van de verdeling van deze activiteiten onder de deelnemers.

Figuur 5. Dagelijkse bezigheden van de jonge senioren.

Vrijwilligerswerk als belangrijke bezigheid

Uit de open antwoorden blijkt dat vrijwilligerswerk een belangrijke rol speelt in het dagelijks leven van veel jonge senioren. Dit varieert van het begeleiden van hulpbehoevende mensen, educatieve ondersteuning als taalmaatje of huiswerkbegeleider, tot bestuurlijke taken bij stichtingen en buurtverenigingen. Daarnaast zetten sommigen zich in bij culturele en kerkelijke organisaties. Dit laat zien dat een groot deel van de respondenten actief bijdraagt aan de gemeenschap, zowel op sociaal als maatschappelijk niveau. Figuur 5 laat ook zien dat vrijwilligerswerk een van de meest voorkomende activiteiten is. De categorieën "Vrijwilligerswerk" en "Vrijwilligerswerk en andere activiteiten" beslaan samen een aanzienlijk deel van de respondenten, wat de sterke maatschappelijke betrokkenheid binnen de wijk benadrukt.

Betaald werk en actieve pensioengemeenschap

Naast vrijwilligerswerk is ook betaald werk nog steeds een vast onderdeel van het dagelijks leven voor een deel van de respondenten. Dit betreft voornamelijk functies in de zorg, communicatie, techniek en IT. Sommige respondenten werken nog enkele dagen per week, terwijl anderen net met pensioen zijn en hun tijd besteden aan nieuwe activiteiten. Dit wordt weerspiegeld in figuur 5, waar een substantieel aantal respondenten aangeeft nog te werken of een mix van activiteiten te ondernemen.

Sport en beweging voor een actieve levensstijl

Veel jonge senioren zijn fysiek actief en beoefenen verschillende vormen van sport en beweging. Dit varieert van fitness, yoga, zwemmen en wandelen tot meer gestructureerde activiteiten zoals senioren-gym, aquafit en roeien. Figuur 5 toont dat sport en beweging een belangrijk onderdeel zijn van het dagelijks leven, maar dat er tegelijkertijd een grote diversiteit is in hoe bewoners invulling geven aan hun fysieke activiteiten.

Sociale en culturele activiteiten als bindmiddel

Naast werk en sport ondernemen de jonge senioren verschillende sociale en culturele activiteiten. Museumbezoek, theater, filmhuizen en lezen worden regelmatig genoemd. Ook buurtactiviteiten, zoals gezamenlijke maaltijden in buurthuizen of georganiseerde bijeenkomsten, spelen een rol. Dit duidt op een sterke sociale structuur binnen de wijk en een behoefte aan culturele verrijking. De aanwezigheid van deze activiteiten in figuur 5 bevestigt dat veel respondenten een combinatie van sociale en culturele activiteiten in hun dagindeling opnemen.

Creatieve hobby's als tijdsbesteding

Creativiteit speelt eveneens een grote rol in het dagelijks leven van de bewoners. Handwerken (haken, breien, quilten), schilderen, tekenen, fotografie en muziek worden veel genoemd. Dit toont aan dat een significant deel van de respondenten zijn tijd besteedt aan expressieve en creatieve uitingen, wat ook zichtbaar is in figuur 5.

4.4 Conclusie dagelijkse activiteiten

De resultaten laten zien dat de jonge senioren in Leidschenveen-Ypenburg een actief en divers dagelijks leven hebben, waarin vrijwilligerswerk, sport, sociale interacties en creativiteit een belangrijke rol spelen. Figuur 5 illustreert de verdeling van deze activiteiten, waarbij vooral de combinatie van meerdere bezigheden opvallend is. Dit geeft aan dat veel bewoners niet slechts één dominante activiteit hebben, maar een mix van werk, sport, vrijwilligerswerk en sociale bezigheden combineren. Dit onderstreept het belang van diverse voorzieningen in de wijk om deze levensstijl te ondersteunen.

4.5 Wensen en behoeften leefomgeving

Uit de antwoorden blijkt dat de jonge senioren in Leidschenveen-Ypenburg verschillende verwachtingen en wensen hebben met betrekking tot hun woonomgeving en toekomst. De thema's die naar voren komen, kunnen onderverdeeld worden in vijf hoofdcategorieën:

1. betekenisvol bezig blijven,
2. een sociale en veilige woonomgeving,
3. thuis blijven wonen met de juiste voorzieningen,
4. sociale netwerken behouden en uitbreiden,
5. familie en gemeenschap.

De antwoorden geven een duidelijk beeld van wat bewoners belangrijk vinden en welke verbeterpunten zij zien voor hun wijk. Dit wordt hieronder verder geanalyseerd.

Betekenisvol bezig blijven door anderen te helpen

Veel jonge senioren geven aan dat ze graag actief willen blijven en iets willen betekenen voor anderen. Dit komt tot uiting in wensen om vrijwilligerswerk te doen, deel te nemen aan sociale initiatieven, en activiteiten voor senioren te organiseren.

Daarnaast zijn er jonge senioren die zich inzetten voor wijkactiviteiten, ondersteuning bij educatie, of als mantelzorger voor een naaste. Er is behoefte aan trainingen, workshops en netwerkmogelijkheden om deze activiteiten op een gestructureerde manier te kunnen uitvoeren. Dit sluit aan bij de eerder genoemde behoefte aan ontmoetingsplekken waar men samen kan komen.

Wonen in een sociale en veilige omgeving

Veel jonge senioren benadrukken het belang van een sociale, veilige en toegankelijke woonomgeving.

Concrete aandachtspunten die worden genoemd zijn:

- ▶ Verkeersveiligheid: zorgen over hardrijders, fat bikes en scooters met sportuitlaten die als overlast worden ervaren.
- ▶ Meer toezicht en handhaving in de wijk, zowel voor verkeersveiligheid als overlastbestrijding.
- ▶ Onderhoud van openbare ruimten, zoals stoepen en fietspaden, zodat deze veilig en toegankelijk blijven.
- ▶ Meer plekken voor sociale ontmoeting, zoals buurtcafés, ontmoetingsplekken en culturele voorzieningen.

Daarnaast wordt het belang van sociale samenhang benadrukt. De jonge senioren geven aan dat ze saamhorigheid in de wijk willen versterken, bijvoorbeeld door meer activiteiten waarbij verschillende generaties samenkomen.

Thuis blijven wonen met de juiste voorzieningen

Veel jonge senioren willen zo lang mogelijk thuis blijven wonen, maar erkennen dat dit niet altijd vanzelfsprekend is. Enkele veel voorkomende wensen zijn:

- ▶ Levensloopbestendige woningen: kleine, gelijkvloerse of aanpasbare woningen (bijvoorbeeld met een traplift of aangepaste badkamer).
- ▶ Meer seniorenwoningen, zodat oudere bewoners niet noodgedwongen buiten de wijk hoeven te verhuizen.

- ▶ Goede en bereikbare zorgvoorzieningen, zoals huisarts, fysiotherapie en thuiszorg, liefst binnen 3 km van de woning.
- ▶ Toegankelijk openbaar vervoer en voorzieningen op loopafstand.

Een aantal respondenten geeft aan dat betaalbare seniorenhuisvesting een probleem is. Ze wonen nu in een eengezinswoning, maar zouden graag willen verhuizen naar een kleinere woning binnen de wijk. Het huidige aanbod blijkt hierin onvoldoende.

Deel uit blijven maken van diverse netwerken (fysiek en online)

- ▶ Sociale contacten spelen een cruciale rol in het leven van de jonge senioren. Er wordt een sterke wens uitgesproken om deel te blijven uitmaken van sociale netwerken, zowel fysiek als digitaal. Hierbinnen vallen:
- ▶ Bijeenkomsten en ontmoetingen: meer sociale activiteiten, koffiemomenten en groepsactiviteiten, zowel overdag als in de avonden.
- ▶ Online netwerken en digitale ondersteuning: een plek waar mensen elkaar online kunnen vinden voor hulp, advies of gezelligheid.
- ▶ Meer zichtbaarheid van activiteiten in de wijk: respondenten geven aan dat veel activiteiten niet goed bekend zijn en dat er betere communicatie en promotie nodig is.

Daarnaast wordt er gepleit voor initiatieven die jong en oud met elkaar verbinden, zoals gezamenlijke activiteiten waarbij verschillende generaties samenkomen.

Goede omgang met (naaste) familie

Veel jonge senioren geven aan dat familie en naasten een essentiële rol spelen in hun dagelijks leven en toekomstplannen. Dit komt naar voren in:

- ▶ Mantelzorg: sommigen hebben nu al zorgtaken, anderen verwachten dit in de toekomst te gaan doen.
- ▶ Zorg voor kinderen en kleinkinderen: meerdere respondenten noemen dat ze graag op hun kleinkinderen passen of dit in de toekomst willen doen.
- ▶ Samen blijven wonen in de wijk: bewoners willen graag in de buurt van familie blijven, maar geven aan dat de huisvestingsmogelijkheden voor jongvolwassenen beperkt zijn.
- ▶ Deze inzichten laten zien dat de wijk een belangrijke rol speelt in het faciliteren van gezinsleven en zorg, zowel voor ouderen als voor jongere generaties.

4.6 Conclusie leefomgeving

De antwoorden laten een duidelijk patroon zien van wat de jonge senioren belangrijk vinden in hun wijk en toekomst:

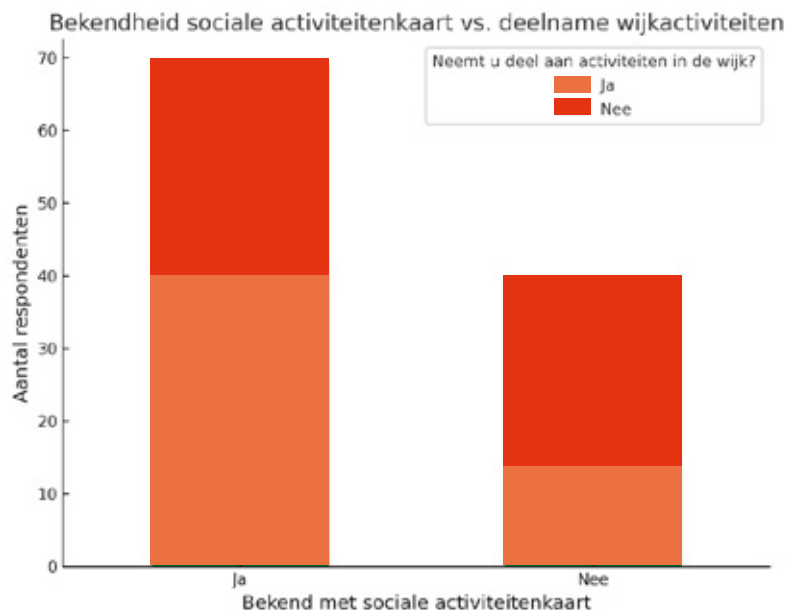
1. Actief en betekenisvol bezig blijven (bijvoorbeeld via vrijwilligerswerk of sociale activiteiten).
2. Een veilige en sociale woonomgeving met goede voorzieningen.
3. Zo lang mogelijk thuis blijven wonen met de juiste ondersteuning.
4. Onderdeel blijven van sociale netwerken via ontmoetingsplekken en activiteiten.
5. Gezins- en familiebanden onderhouden in een omgeving die dit faciliteert.

4.7 Bekendheid met de sociale activiteitenkaart en deelname aan wijkactiviteiten

Figuur 6 laat zien hoe bekendheid met de sociale activiteitenkaart van de wijk (Wijkcentrum Leidschenveen, z.d.) samenhangt met deelname aan wijkactiviteiten. Uit de resultaten blijkt dat een meerderheid van de jonge senioren (63,3%) bekend is met de sociale activiteitenkaart. Van deze groep neemt 40 van de 69 respondenten (58%) daadwerkelijk deel aan wijkactiviteiten. Dit suggereert dat bekendheid met de kaart een positieve invloed kan hebben op de participatie in lokale activiteiten. Bij de groep respondenten die niet bekend is met de sociale activiteitenkaart (40 respondenten), neemt slechts 14 personen (35%) deel aan activiteiten. Dit geeft aan dat waarschijnlijk een verband is tussen informatievoorziening en actieve deelname. Het kan zijn dat mensen die bekend zijn met de sociale activiteitenkaart makkelijker activiteiten vinden en daardoor sneller deelnemen.

Toch is er een aanzienlijke groep binnen de bekende doelgroep die geen gebruik maakt van wijkactiviteiten (29 van de 69 respondenten, 42%). Dit kan betekenen dat er ondanks de bekendheid met de kaart, nog drempels zijn om deel te nemen, zoals bijvoorbeeld interesse, fysieke toegankelijkheid, of het tijdstip van activiteiten.

Figuur 6. Bekendheid en deelname aan wijkactiviteiten

Uit de open antwoorden op de vragen “Hebt u zelf een idee voor een sociale activiteit en zou u dit willen uitvoeren met anderen?” en “Welke sociale activiteiten zou u belangrijk vinden in de wijk?” blijkt dat bewoners sterk betrokken willen zijn bij hun wijk en uiteenlopende ideeën hebben over sociale activiteiten. De reacties laten zich grofweg indelen in vijf thema’s:

1. ontmoeting en saamhorigheid,
2. culturele en creatieve activiteiten,
3. beweging en buitenactiviteiten,
4. ondersteuning en zorg voor elkaar,
5. levenslang leren en zingeving.

Veel respondenten benadrukken het belang van **sociale ontmoetingen en saamhorigheid**. Er is een duidelijke behoefte aan meer contactmomenten in de wijk, zoals koffieochtenden, gezamenlijke maaltijden of een wijkcafé. Daarnaast wordt er gepleit voor activiteiten waarin verschillende generaties samenkomen, bijvoorbeeld door jongeren en senioren te verbinden in gezamenlijke initiatieven. Buurtfeesten en straatevenementen worden eveneens genoemd als belangrijke manieren om de sociale cohesie te versterken. Tegelijkertijd geven sommige bewoners aan dat bestaande activiteiten niet altijd goed zichtbaar zijn, waardoor zij pas achteraf horen wat er te doen was. Betere communicatie, bijvoorbeeld via een buurtapp, posters of een centrale informatieplek, wordt dan ook als wenselijk gezien.

Naast ontmoetingen is er een brede interesse in **culturele en creatieve activiteiten**. Respondenten noemen hierbij onder andere muziek en dans, optredens zoals openluchtfilms of concerten, en kunst- en handwerkworkshops, variërend van schilderen en houtbewerking tot gezamenlijke knutselsessies. Ook worden leesclubs, filmclubs en literatuuravonden genoemd als manieren om verdieping en culturele uitwisseling te stimuleren. Sommigen geven aan dat er behoefte is aan een fysieke ruimte, zoals een wijkcentrum of cultuurhuis, waar dergelijke activiteiten georganiseerd kunnen worden.

Ook **sport en beweging** spelen een grote rol in de sociale wensen van bewoners. Wandelen en fietsen worden veel genoemd als laagdrempelige manieren om zowel sociale interactie als gezondheid te bevorderen. Daarnaast is er belangstelling voor groepsactiviteiten zoals tai chi, yoga of fitness, specifiek gericht op ouderen. Spellen zoals jeu de boules worden eveneens gewaardeerd. Verder benadrukken enkele bewoners het belang van de fysieke leefomgeving: goed onderhouden wandel- en fietspaden, veilige routes en voldoende zitgelegenheid in de wijk dragen bij aan een actieve en toegankelijke openbare ruimte.

Een ander belangrijk thema is **ondersteuning en zorg voor elkaar**. Sommige bewoners willen meer georganiseerde burenhulp of mantelzorginitiatieven, bijvoorbeeld om samen boodschappen te doen of kleine klusjes voor elkaar te verrichten. Daarnaast wordt er gepleit voor extra ondersteuning voor ouderen en minder mobiele wijkbewoners, bijvoorbeeld door middel van een wijkbusje. Ook gezamenlijke buurtprojecten, zoals een gemeenschappelijke moestuin, worden als waardevol gezien. Vrijwilligerswerk wordt door velen gezien als een manier om betrokken te blijven, maar er wordt opgemerkt dat er niet altijd een duidelijk platform is om vraag en aanbod in vrijwilligerswerk beter op elkaar af te stemmen.

Tot slot blijkt er een sterke behoefte te zijn aan **educatie en zingeving**. Bewoners geven aan interesse te hebben in lezingen over geschiedenis, politiek en maatschappelijke onderwerpen, evenals in cursussen zoals taallessen, bridge, naaien of technische vaardigheden. Voor sommige respondenten speelt ook zingeving een rol, bijvoorbeeld in de vorm van gespreksgroepen over levensvragen of religie. Daarbij wordt het belang van integratie tussen verschillende culturen in de wijk genoemd, waarbij gezamenlijke activiteiten kunnen bijdragen aan een beter begrip en sociale verbinding tussen bewoners.

4.8 Conclusie en aanbevelingen sociale activiteitenkaart en deelname wijkactiviteiten

De open antwoorden laten zien dat er een sterke behoefte is aan sociale interactie, culturele activiteiten, beweging en ondersteuning. Hoewel veel mensen bekend zijn met de sociale activiteitenkaart, nemen sommigen nog niet deel aan activiteiten. Dit kan komen door:

- ▶ Onvoldoende bekendheid met het aanbod:
activiteiten worden niet altijd goed gecommuniceerd.
- ▶ Beperkte variatie in het aanbod:
sommige groepen vinden geen activiteiten die bij hen passen.
- ▶ Drempels om deel te nemen:
bijvoorbeeld mobiliteitsproblemen of behoefte aan meer laagdrempelige bijeenkomsten.

Aanbevelingen voor wijkorganisaties en beleidsmakers:

- ▶ Beter communiceren over bestaande activiteiten via diverse toegankelijke kanalen voor senioren, bijvoorbeeld via een buurtapp, flyers of een centrale informatieplek.
- ▶ Meer laagdrempelige ontmoetingsmomenten organiseren, zoals koffieochtenden of buurtfeesten.
- ▶ Ruimte creëren voor culturele en educatieve initiatieven, zoals een wijkcentrum met workshops en lezingen.
- ▶ Het beweegaanbod uitbreiden, met extra wandelclubs, jeu de boules of seniorenengym.
- ▶ Vrijwilligersinitiatieven beter ondersteunen, zodat meer mensen zich kunnen inzetten voor hun wijk.

Deze bevindingen laten zien dat de wijk veel potentie heeft voor sociale cohesie, maar dat er nog kansen liggen om participatie te vergroten.

4.9 Sociale netwerken

Sociale netwerken in de wijk

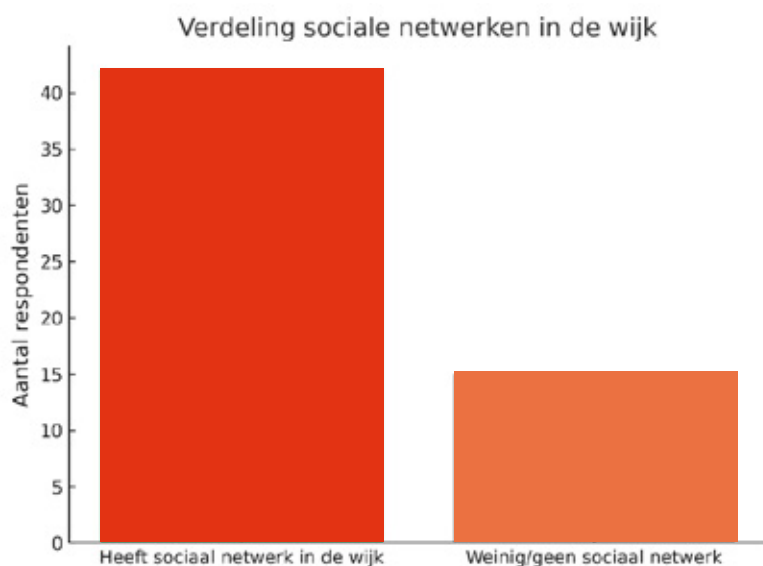
Aan de jonge senioren is gevraagd wie zij vinden horen bij hun sociale netwerk in de wijk. De sociale netwerken binnen de wijk zijn divers en variëren van nauwe burenccontacten tot bredere netwerken via verenigingen en familie. Voor een aanzienlijk deel van de bewoners spelen *buren* een centrale rol in hun sociale leven. Veel respondenten noemen burens als hun voornaamste contactpersonen, met wie zij regelmatig een praatje maken, elkaar helpen of samen activiteiten ondernemen. Deze contacten zijn vaak informeel en afhankelijk van toevallige ontmoetingen, maar vormen een belangrijke basis voor sociale cohesie in de wijk.

Naast burens spelen ook familieleden een grote rol in de sociale netwerken. Respondenten geven aan dat zij in contact staan met hun kinderen, kleinkinderen en soms ouders of broers en zussen binnen de wijk. Dit familie naaste netwerk biedt ondersteuning, sociale interactie en praktische hulp. Bewoners met een familieband in de buurt ervaren de wijk vaak als een vertrouwde omgeving, waar zij zich goed kunnen redden binnen hun eigen netwerk.

Voor andere respondenten ligt de nadruk meer op sociale interactie via georganiseerde activiteiten, zoals verenigingen, sportclubs of vrijwilligerswerk. Via deze structuren bouwen zij duurzame sociale relaties op met andere wijkbewoners. Sport, culturele activiteiten en hobbygroepen spelen een verbindende rol en zorgen ervoor dat bewoners elkaar ontmoeten op basis van gedeelde interesses. Dit type netwerk biedt een waardevolle aanvulling op informele contacten en draagt bij aan een bredere betrokkenheid bij de wijkgemeenschap.

Toch is er ook een groep jonge senioren die aangeeft nauwelijks sociale contacten in de wijk te hebben. Sommige respondenten hebben bewust weinig behoefte aan sociale interactie in hun directe woonomgeving, terwijl anderen aangeven dat zij hun sociale netwerk vooral buiten de wijk hebben. Daarnaast zijn er mensen die wel openstaan voor contact, maar niet goed weten hoe ze aansluiting kunnen vinden bij bestaande netwerken of activiteiten. Dit kan wijzen op een behoefte aan meer zichtbaarheid en toegankelijkheid van wijkinitiatieven.

De verschillen in sociale netwerken laten zien dat er in de wijk zowel sterke sociale structuren als verbeterpunten zijn. Waar sommige bewoners profiteren van een breed netwerk van familie, buren en verenigingen, zijn er ook bewoners die minder vanzelfsprekend aansluiting vinden. Het versterken van burencontacten, het beter communiceren van wijkactiviteiten en het stimuleren van laagdrempelige ontmoetingsmomenten kunnen bijdragen aan een hechtere en meer inclusieve wijkgemeenschap.

Figuur 7. Op basis van uitspraken indeling ervaringen sociale netwerken in de buurt.

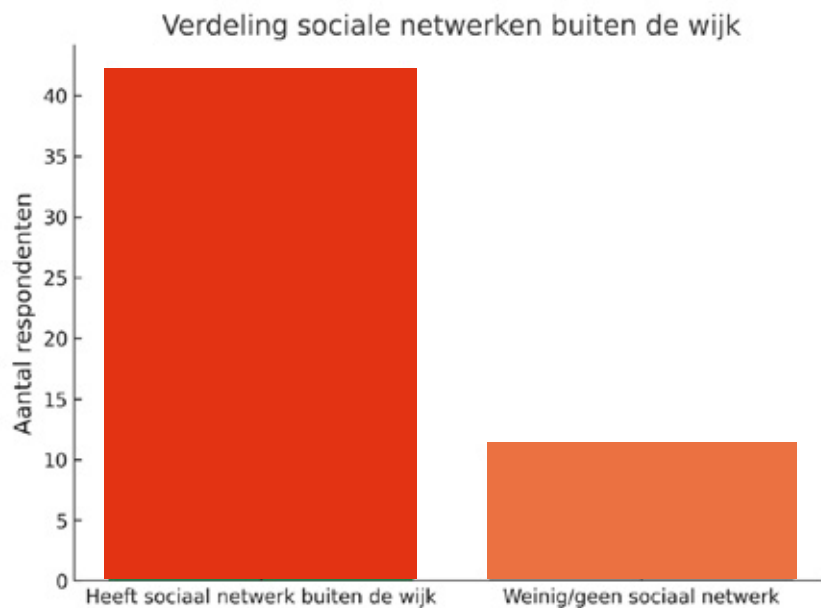
Uit de analyse blijkt dat van de 57 respondenten:

- ▶ 42 mensen (74%) positieve uitspraken doen over hun sociale netwerk in de wijk. Dit betekent dat zij actief contact hebben met buren, vrienden, familieleden of kennissen via sport- en hobbyverenigingen.
- ▶ 15 mensen (26%) geven aan weinig tot geen sociaal netwerk in de wijk te hebben. Dit komt naar voren in antwoorden zoals “geen contacten”, “ik heb geen familie of bekenden in de wijk” of “ik ben niet verbonden met sociale groepen”.

Sociale netwerken buiten de wijk

Uit de open antwoorden blijkt dat veel jonge senioren hun sociale netwerk buiten de wijk voornamelijk buiten de directe woonomgeving onderhouden. Dit netwerk bestaat vooral uit familieleden, zoals kinderen, kleinkinderen, broers/zussen en neven/nichten. Daarnaast worden vrienden en kennissen vaak genoemd, evenals contacten via sport- en hobbyverenigingen.

Een opvallende groep betreft respondenten die expliciet aangeven contact te onderhouden met familie in het buitenland. Dit geeft aan dat er een internationaal aspect is binnen het sociale netwerk van sommige bewoners, wat mogelijk samenhangt met migratieachtergronden of familiebanden buiten Nederland.

Figuur 8. Op basis van uitspraken indeling ervaringen sociale netwerken buiten de wijk.

Uit de analyse blijkt dat van de 53 respondenten:

- ▶ 42 mensen (79%) positieve uitspraken doen over hun sociale netwerk buiten de wijk. Zij hebben contact met familie, vrienden of kennissen buiten hun directe woonomgeving, zoals in andere steden of zelfs in het buitenland.
- ▶ 11 mensen (21%) geven aan weinig tot geen sociale contacten buiten de wijk te hebben. Dit komt naar voren in antwoorden zoals “geen contacten”, “ik heb geen sociale kring buiten de wijk” of “mijn netwerk bevindt zich vooral in de wijk zelf”.

Verschillen tussen sociale netwerken binnen en buiten de wijk

Uit de resultaten blijkt dat familiebanden een veel grotere rol spelen in sociale netwerken buiten de wijk. Respondenten geven aan dat hun sociale contacten buiten de wijk voornamelijk bestaan uit kinderen, kleinkinderen, broers/zussen en neven/nichten, terwijl sociale netwerken binnen de wijk vaker gebaseerd zijn op burens en kennissen.

Daarnaast blijkt dat verenigingen en hobby's een belangrijke verbindende factor zijn voor sociale contacten buiten de wijk. Sportclubs, culturele activiteiten en hobbygroepen worden vaak genoemd als manieren om relaties buiten de eigen woonomgeving te onderhouden.

Tegelijkertijd geeft een kleine, maar belangrijke groep aan geen sociale contacten buiten de wijk te hebben. Dit suggereert dat hun sociale netwerk zich vooral binnen de wijk afspeelt, wat kan wijzen op een sterke lokale binding of beperkte mobiliteit. Dit verschil in sociale netwerken benadrukt de rol van de wijk als een belangrijke sociale omgeving, maar laat ook zien dat veel jonge senioren actief sociale relaties onderhouden buiten hun directe woongebied.

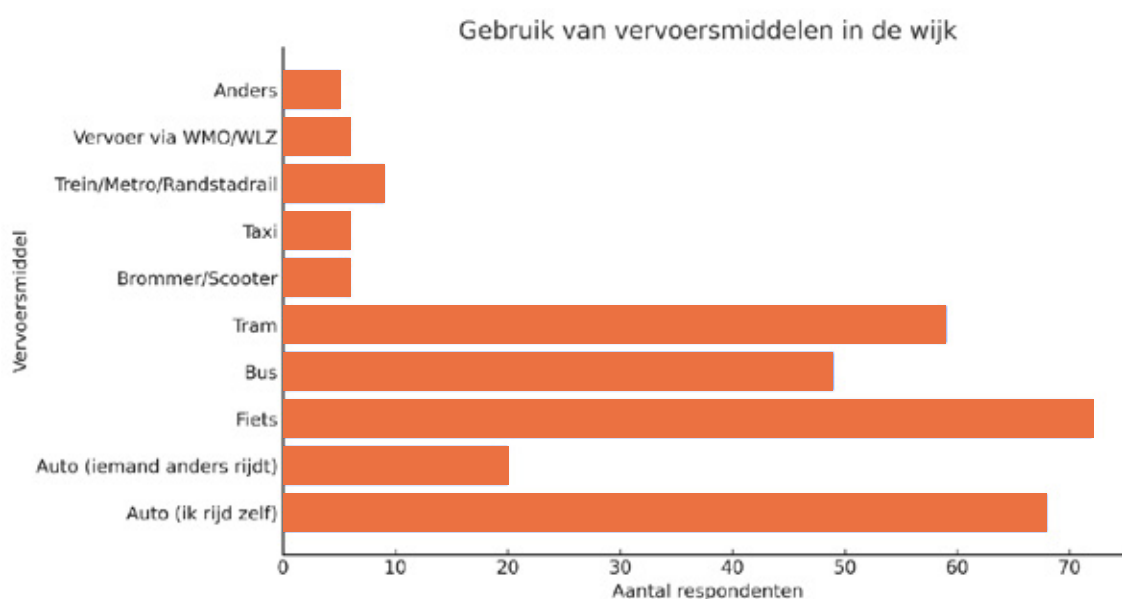
Behoeften en mogelijke implicaties

De sterke aanwezigheid van familie- en vriendennetwerken buiten de wijk suggereert dat jonge senioren niet volledig afhankelijk zijn van de wijk voor sociale interactie. Tegelijkertijd zou een groep die zich uitsluitend op de wijk richt, baat kunnen hebben bij initiatieven die hen in contact brengen met anderen buiten hun eigen buurt. Activiteiten zoals wandelgroepen, culturele uitwisselingen of hobbyclubs kunnen helpen bij het verbinden van bewoners met een beperkter netwerk buiten de wijk. Voor ouderen zonder veel sociale contacten buiten de wijk kunnen initiatieven zoals bezoekservices of digitale ontmoetingsplatformen waardevol zijn.

4.10 Vervoer en toegankelijkheid

Uit de gegevens blijkt dat de auto het meest gebruikte vervoersmiddel is, waarbij een groot deel van de jonge senioren aangeeft zelf te rijden. Daarnaast is de fiets een veelgebruikt transportmiddel, wat wijst op een actieve mobiliteit binnen de wijk. Het openbaar vervoer, met name de tram en bus, wordt eveneens door een aanzienlijk aantal bewoners gebruikt, al geven enkele respondenten aan dat de bereikbaarheid van haltes in bepaalde delen van de wijk verbeterd kan worden.

Naast deze veelvoorkomende vervoersmiddelen maken sommige respondenten gebruik van alternatieve opties, zoals de brommer en scootmobiel of rollator. Deze groep is echter kleiner en valt binnen de categorie “Anders” in het figuur.

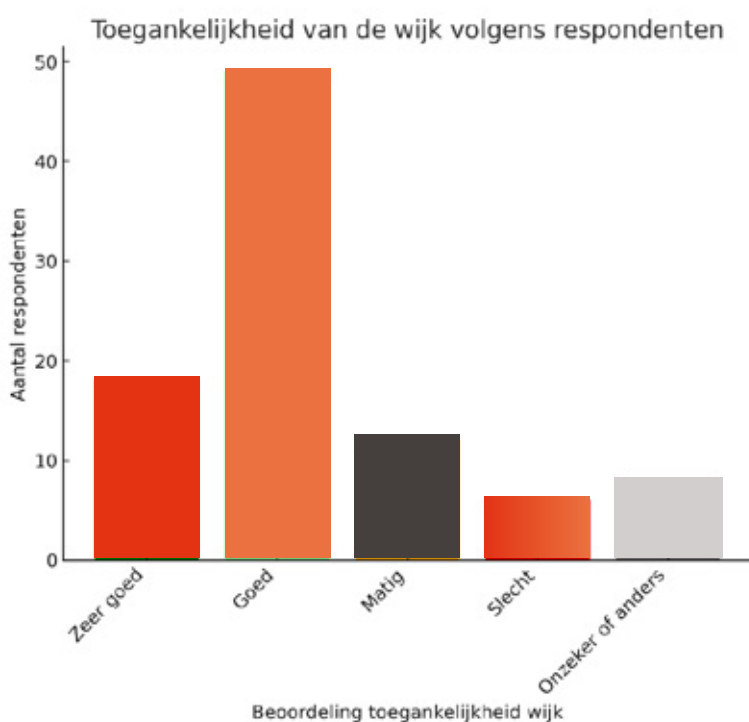

Figuur 9. Gebruik van vervoersmiddelen

Toegankelijkheid van de wijk

De meeste jonge senioren beoordelen de toegankelijkheid van de wijk als “Goed,” wat suggereert dat het merendeel van de inwoners tevreden is met de infrastructuur en voorzieningen in de wijk (zie figuur 10). Een kleiner aantal respondenten gaf aan dat de toegankelijkheid “Zeer goed” is, terwijl een groep de toegankelijkheid als “Matig” of zelfs “Slecht” beoordeelt.

Opvallend is dat er een categorie “Onzeker of anders” is, waaruit blijkt dat sommige respondenten geen duidelijke mening hadden of dat hun antwoorden betrekking hadden op specifieke situaties, zoals gebrekkige bestrating, onvoldoende parkeergelegenheid of de afstand tot bepaalde voorzieningen. Daarnaast vallen enkele antwoorden in de categorie “Anders,” wat kan duiden op persoonlijke of specifieke omstandigheden die niet in de gebruikelijke categorieën passen.

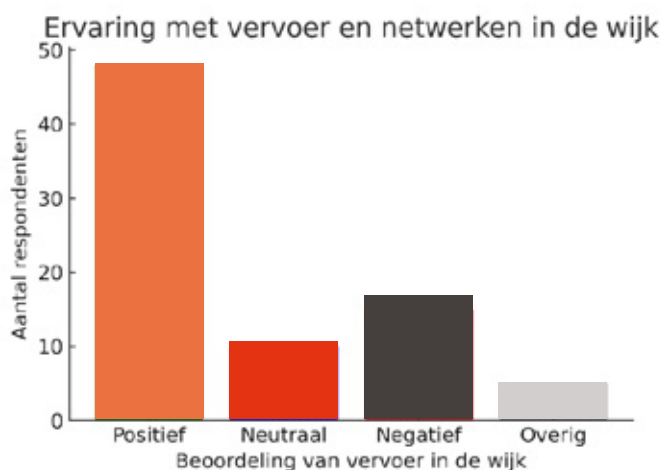

Figuur 10. Toegankelijkheid van de wijk

Wat opvalt in de opmerkingen van respondenten is dat de infrastructuur en toegankelijkheid van vervoersopties een belangrijke factor vormen in hun mobiliteit. Sommigen ervaren bijvoorbeeld onveiligheid, beperkte parkeermogelijkheden of een tekort aan openbaar vervoersverbindingen, terwijl anderen tevreden zijn met de huidige voorzieningen. Vooral voor ouderen of mensen met een mobiliteitsbeperking kan de afstand tot openbaar vervoer een belemmering vormen om deel te nemen aan activiteiten binnen de wijk.

Deze bevindingen laten zien dat de toegankelijkheid van de wijk over het algemeen als positief wordt ervaren, maar dat er ook aandachtspunten zijn, vooral met betrekking tot het openbaar vervoer, looproutes en parkeerfaciliteiten. Deze inzichten benadrukken de noodzaak van goed onderhouden infrastructuur en een vervoersnetwerk dat blijft inspelen op de behoeften van verschillende bewonersgroepen. Het optimaliseren van fietspaden, parkeervoorzieningen en OV-verbindingen kan bijdragen aan een beter toegankelijk en verbonden wijknetwerk.

Uit de resultaten blijkt verder dat een meerderheid van de respondenten het vervoer in de wijk als goed ervaart en het voldoende vindt om hun sociale netwerk in stand te houden (figuur 11). Toch zijn er ook kritische kanttekeningen, vooral met betrekking tot de bereikbaarheid van bepaalde delen van de wijk, de afstand tot tramhaltes, ervaren veiligheid en het gebrek aan openbaar vervoer in sommige gebieden. Met name mensen die minder mobiel zijn, geven aan dat het vervoersaanbod niet altijd toereikend is en dat verbeteringen, zoals extra haltes of betere looproutes, gewenst zouden zijn.

Figuur 11. Is het vervoer in de wijk goed om uw netwerk in stand te houden?

Tot slot is gevraagd wat de jonge senioren nodig hebben aan voorzieningen rondom vervoer en mobiliteit om deel te nemen aan activiteiten in de wijk. Uit de reacties blijkt dat veel respondenten tevreden zijn met de bestaande vervoersmogelijkheden in de wijk. De meeste respondenten geven aan dat zij zich goed kunnen verplaatsen met een combinatie van de auto, fiets en het openbaar vervoer. Vooral goed onderhouden fiets- en wandelpaden worden als belangrijke basisvoorzieningen gezien, net als voldoende parkeerplaatsen voor bewoners en bezoekers. Voor een grote groep wijkbewoners is het huidige vervoersaanbod dan ook voldoende, en zij ervaren geen directe belemmeringen in hun mobiliteit op dit moment.

Toch zijn er ook verschillende knelpunten die door een aantal respondenten worden genoemd. De bereikbaarheid van bepaalde delen van de wijk laat te wensen over, met name voor minder mobiele bewoners. Sommige delen van de wijk liggen relatief ver van het openbaar vervoer, wat deelname aan sociale activiteiten of voorzieningen in andere wijken bemoeilijkt. Er is behoefte aan extra tram- en bushaltes, zodat met name ouderen en mensen die minder goed ter been zijn zich makkelijker kunnen verplaatsen. De inrichting van de openbare ruimte speelt hierbij een belangrijke rol. Losliggende tegels, ongelijk geplaveide stoepen en gladheid bij regen en vorst worden als obstakels ervaren, waardoor de mobiliteit en veiligheid van voetgangers in het gedrang komen.

Daarnaast wordt ook het parkeervraagstuk regelmatig genoemd. Respondenten merken op dat het vinden van een parkeerplek, vooral rondom drukbezochte locaties zoals winkelcentra en sportvoorzieningen, problematisch kan zijn. In sommige delen van de wijk wordt een tekort aan parkeerruimte gesignaleerd, terwijl in andere gebieden het invoeren van parkeervergunningen als onnodige beperking wordt ervaren.

Naast deze praktische aspecten benoemen sommige jonge senioren een gevoel van onveiligheid bij het gebruik van openbaar vervoer in de avonden. Vooral de ouderen en mensen die zich minder zeker voelen in het verkeer geven aan dat zij zich niet altijd prettig voelen om 's avonds gebruik te maken van bus of tram. Dit kan een drempel vormen om deel te nemen aan sociale activiteiten of afspraken buiten de wijk.

Tot slot uiten enkele respondenten de wens voor specifieke aanvullingen in het vervoersaanbod. Zo wordt een wijkbus of buurtbus genoemd als oplossing voor minder mobiele bewoners, die anders moeite hebben om zich zelfstandig door de wijk te verplaatsen. Daarnaast zien sommige respondenten graag betaalbare

vervoersopties voor ouderen en mensen met een fysieke beperking, zoals een goedkope taxidienst. Dit zou ervoor kunnen zorgen dat ook deze groepen makkelijker kunnen deelnemen aan sociale en culturele activiteiten in en buiten de wijk.

Over het algemeen blijkt uit de reacties dat de basisinfrastructuur van de wijk als voldoende wordt ervaren, maar dat er gerichte verbeteringen nodig zijn om de toegankelijkheid te optimaliseren. Extra openbaar vervoer, beter onderhouden looproutes en ruimere parkeermogelijkheden zijn veelgenoemde aandachtspunten die de mobiliteit van wijkbewoners aanzienlijk kunnen verbeteren.

4.11 Behoeftte aan bijeenkomsten voor jonge senioren

Uit de verzamelde antwoorden (64 in totaal) blijkt dat er onder jonge senioren een brede interesse is in uiteenlopende thema's voor bijeenkomsten. De suggesties variëren van praktische onderwerpen zoals zorginnovaties, mobiliteit en financiële planning tot sociale en culturele thema's zoals gemeenschapsvorming, reizen en vrijetijdsbesteding. Een belangrijk terugkerend thema is het vinden van manieren om actief en betrokken te blijven in de wijk en de bredere samenleving. Dit komt naar voren in voorstellen voor bijeenkomsten over vrijwilligerswerk, gezamenlijke activiteiten en initiatieven om senioren met elkaar in contact te brengen.

Top 5 meest genoemde thema's voor bijeenkomsten

- ▶ **Vrijwilligerswerk en maatschappelijke betrokkenheid** – Hoe senioren zich kunnen inzetten voor de wijk en gemeenschapsinitiatieven kunnen ondersteunen.
- ▶ **Gezondheid en actief ouder worden** – Onderwerpen zoals voeding, beweging en mentaal welzijn om gezond en vitaal te blijven.
- ▶ **Wonen en mobiliteit** – Nieuwe woonvormen, verhuizen naar een levensloopbestendige woning en de toegankelijkheid van de wijk.
- ▶ **Financiën en planning na pensioen** – Informatie over levenstestamenten, erfenissen en financiële veranderingen na pensionering.
- ▶ **Sociale activiteiten en ontmoeting** – Mogelijkheden om in contact te blijven met leeftijdsgenoten en nieuwe sociale netwerken op te bouwen.

Gewenste tijdstippen voor bijeenkomsten

Uit de antwoorden blijkt dat overdag het meest gewenste tijdstip is, met een voorkeur voor bijeenkomsten tussen 14:00 en 16:00 uur. Dit sluit aan bij de behoeften van senioren die al met pensioen zijn en overdag beschikbaar zijn. Voor werkenden wordt ook de vroege avond (tussen 18:00 en 20:00 uur) genoemd als geschikt moment.

Al met al laat de analyse zien dat er onder jonge senioren een brede interesse is in diverse thema's en activiteiten, met een duidelijke focus op sociale verbinding, praktische ondersteuning en actieve participatie in de samenleving. Dit biedt waardevolle aanknopingspunten voor het ontwikkelen van een programma dat aansluit bij de wensen en behoeften van deze groep.

5. Aanbevelingen

Samenwerking van jonge senioren met de Gemeente Den Haag, de welzijnsdiensten en het sociaal domein zijn onontbeerlijk voor de analyse van verbeterpunten en de (verdere) ontwikkeling in het stadsdeel Leidschenveen-Ypenburg die bijdragen aan de toekomst van haar jonge senioren.

De jonge senioren geven aan behoefte te hebben aan bijeenkomsten voor hen als doelgroep om met elkaar in contact te komen. Inhoudelijk worden als belangrijkste thema's genoemd: vrijwilligerswerk en maatschappelijke betrokkenheid, gezond en actief ouder worden, wonen en mobiliteit, financiën en planning, sociale activiteiten en ontmoeting. Voorkeur voor tijdstippen zijn overdag of voor werkenden 's avonds.

De oprichting van een expertisegroep jonge senioren, eventueel voor de verschillende deelgebieden kan hier aan bijdragen op stadsdeel en gemeentelijk niveau.

De eerdere conclusies uit dit onderzoek kunnen nader besproken worden om met de jonge senioren en de betrokken professionals concrete doelen te stellen voor het stadsdeel Leidschenveen-Ypenburg, deze uit te werken, te faciliteren en concreet uit te voeren in de wijk op de verschillende onderwerpen.

Gemeente Den Haag

Voor het vervolg is het belangrijk om aandacht en beleid te richten op de volgende aspecten. Daarbij is samenwerking nodig met welzijnsdiensten, bedrijven én jonge senioren:

- ▶ de inzet van een expertisegroep van jonge senioren uit het stadsdeel kan helpen om het beleid voor senioren, zowel op gemeentelijk als stadsdeelniveau, specifiek en beter afgestemd te maken;

- ▶ de leefomgeving kan worden versterkt door te zorgen voor een sociale, veilige en toegankelijke wijk. Onderzoek naar en aanpassingen op het gebied van (verkeers)veiligheid, toezicht en handhaving, onderhoud van de openbare ruimte en meer plekken voor sociale ontmoeting zijn hierbij essentieel. Ook de uitvoering van deze verbeteringen vraagt om actieve facilitering;
- ▶ het creëren van voorzieningen die senioren ondersteunen om in hun vertrouwde wijk te blijven wonen, sluit aan bij hun wens om niet te verhuizen. Denk hierbij aan informatie over woningaanpassingen, de bouw van nieuwe seniorenwoningen, een goede spreiding van zorgvoorzieningen door de wijk, meer bushaltes en aanvullende vervoersopties zoals een wijkbus of een goedkope taxi op afroep. Voldoende parkeergelegenheid voor bewoners en hun sociale netwerk is daarbij eveneens belangrijk;
- ▶ tot slot zijn er kansen om jonge senioren te ondersteunen bij het vinden van (vrijwilligers)werk, bijvoorbeeld door het verder ontwikkelen van een vacaturebank en passende functies in samenwerking met de gemeente en andere betrokken partijen.

Jonge senioren, welzijnsdiensten en het sociaal domein

Jonge senioren en welzijnsdiensten kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan het welzijnswerk, intergenerationele activiteiten en de ontwikkeling van beleid in Leidschenveen-Ypenburg.

Daarom is het van belang om:

- ▶ te onderzoeken welke voorzieningen en activiteiten aansluiten bij de wensen van jonge senioren, bijvoorbeeld op het gebied van (vrijwilligers)werk, sport en sociale bezigheden, en deze vervolgens ook te realiseren;
- ▶ te verkennen hoe jonge senioren betrokken kunnen worden bij de uitvoering, bijvoorbeeld door het aanbieden van betaalde functies of door het opzetten van een vrijwilligersvacaturebank specifiek voor 50-plussers.

Welzijnsdiensten en het sociaal domein

Sociale activiteiten spelen een belangrijke rol in het versterken van de sociale cohesie in de wijk en bieden jonge senioren de mogelijkheid actief en betekenisvol bezig te blijven. Intergenerationeel en multicultureel contact wordt daarbij als waardevol gezien.

Om hier goed op aan te sluiten is het belangrijk om:

- ▶ jonge senioren te bevragen naar hun behoeften en interesses, aanvullend op het bestaande aanbod;
- ▶ ervoor te zorgen dat activiteiten goed vindbaar en toegankelijk zijn via diverse kanalen, zoals een wijkapp, flyers en andere vormen van communicatie;
- ▶ activiteiten overdag én 's avonds te organiseren en deze laagdrempelig aan te bieden, zodat ze passen bij de brede interesses van jonge senioren;
- ▶ jonge senioren actief te betrekken bij de ontwikkeling en uitvoering van initiatieven, zoals een vrijwilligersvacaturebank voor 50-plussers;
- ▶ ruimtes beschikbaar te stellen voor culturele en educatieve activiteiten en beweegaanbod;
- ▶ initiatieven te stimuleren die gericht zijn op het versterken van de lokale binding, zoals wandelgroepen, culturele uitwisselingen en hobbyclubs;
- ▶ extra aandacht te besteden aan voorzieningen voor minder mobiele senioren, zoals een bezoeks-service, digitale contactmogelijkheden en een wijkbus.

De jonge senioren in Leidschenveen-Ypenburg tonen een open houding en brede interesses. Zij richten zich op sociale verbinding, praktische ondersteuning en actieve participatie. Deze betrokkenheid biedt mooie kansen om Leidschenveen-Ypenburg, samen met jonge senioren, verder te ontwikkelen tot een seniorvriendelijk stadsdeel.

Vervolgacties

Er zal een bespreking plaatsvinden met de opdrachtgevers over mogelijke vervolgactiviteiten voor jonge senioren in Leidschenveen-Ypenburg, waarbij verschillende disciplines en jonge senioren betrokken worden.

Ter voorbereiding organiseert de projectleider, in samenwerking met de ouderenconsulent, een bijeenkomst in het stadsdeel voor jonge senioren, stadsdeelnemers, betrokken professionals en andere geïnteresseerden op een middag en later zo mogelijk op een avond voor de werkende jonge senioren. Deze bijeenkomst 'het kenniscafé' heeft meerdere doelen: het terugkoppelen van de onderzoeksresultaten, het inspireren van deelnemers en het creëren van een ontmoetingsmoment om contacten te leggen en ideeën voor vervolgactiviteiten te bespreken (zie bijlage). De projectleider verzorgt deze presentatie en de discussie over een gewenst vervolg met de aanwezigen. Tijdens deze middag presenteren ook vier studenten Social Work, die deel uitmaakten van de onderzoeksgroep jonge senioren Leidschenveen-Ypenburg 24-25, hun ontwikkelde producten. Zij hebben hierover overleg met de ouderenconsulent. Deze producten zijn gebaseerd op de onderzoeksresultaten en richten zich op de volgende thema's:

- ▶ mobiliteitsbehoeften en sociale activiteiten,
- ▶ sociale ontmoeting voor en door jonge senioren,
- ▶ verbinding tussen jonge senioren met diverse achtergronden.

Daarnaast werken veertien studenten Bestuurskunde en Overheidsmanagement, die later bij het project zijn aangesloten, momenteel aan voorstellen voor een vervolg op het actieonderzoek. In afstemming met de ouderenconsulent en andere professionals zullen zij deze voorstellen uitvoeren. Zij ontwikkelen informatieve producten, samen met jonge senioren (op basis van interviews en gesprekken) en richten zich op thema's als:

- ▶ sociaal netwerk,
- ▶ wensen en behoeften van bewoners,
- ▶ energiearmoede,
- ▶ vervoer en mobiliteit,
- ▶ sociale participatie in de wijk,
- ▶ mantelzorg.

Met deze initiatieven hopen we een waardevolle bijdrage te leveren aan het vervolgbeleid en de ontwikkeling van Leidschenveen-Ypenburg tot een seniorvriendelijk stadsdeel.

Geraadpleegde bronnen

- ▶ Bijsterveld, W. van (2025a). Wijk 42 Ypenburg Gemeente Den Haag. Verkregen van: [https://Alle cijfers Wijk 42 Ypenburg \(Gemeente Den Haag\) in cijfers en grafieken. AlleCijfers.nl](https://Alle cijfers Wijk 42 Ypenburg (Gemeente Den Haag) in cijfers en grafieken. AlleCijfers.nl)
- ▶ Bijsterveld, W. van (2025b). Wijk 44 Leidschenveen Gemeente Den Haag. Verkregen van: [https://Alle cijfers Wijk Leidschenveen \(Gemeente Den Haag\) in cijfers en grafieken. AlleCijfers.nl](https://Alle cijfers Wijk Leidschenveen (Gemeente Den Haag) in cijfers en grafieken. AlleCijfers.nl)
- ▶ Broese Van Groenou, M. I., van Tilburg, T. G., & de Jong-Gierveld, J. (1999). Eenzaamheid bij ouderen en kenmerken van de omgeving. *Mens en Maatschappij*, (74), 235-249.
- ▶ Buitendijk, G.D. (2023). Seniorvriendelijk Leidschenveen-Ypenburg. Een kwalitatieve verkenning van de ervaringen van thuiswonende ouderen. Den Haag: Lectoraat Urban Ageing, De Haagse Hogeschool.
- ▶ CBS (2016). Vinex-wijken zijn relatief rijk en kinderrijk. Verkregen van: <https://Vinex-wijken zijn relatief rijk en kinderrijk. CBS.nl>.
- ▶ CBS (2022). Bijna 1 op de 10 dochters van 80-plussers zwaar belast door mantelzorg. Verkregen van: <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2024/13/bijna-1-op-de-10-dochters-van-80-plussers-zwaar-belast-door-mantelzorg>
- ▶ CBS (2023). Pensioenleeftijd werknemer gemiddeld 65 jaar en 8 maanden. Verkregen van: <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2023/20/pensioenleeftijd-werknemer-gemiddeld-65-jaar-en-8-maanden>
- ▶ CBS (2024a). Nederland vergrijst, waarom stijgt de sterfte niet. Verkregen van: <https://www.cbs.nl/nl-nl/faq/specifiek/nederland-vergrijst-waarom-stijgt-de-sterfte-niet>
- ▶ Centre of Expertise Health Innovation, De Haagse Hogeschool (z.d.). Langer zelfstandig thuis wonen door hulpmiddelen (AW technologie voor thuis). Verkregen van: <https://www.dehaagsehogeschool.nl/onderzoek/centres-expertise/langer-zelfstandig-wonen-door-hulpmiddelen-wa-technologie-voor-thuis>
- ▶ CBS (2024b). Levensverwachting; geslacht, leeftijd (per jaar en periode van vijf jaren). Retrieved from: <https://www.cbs.nl/nl-nl/cijfers/detail/37360ned?dl=28B03>
- ▶ Chang, F.S., Kanno, S., Levy, S., Wang, S. Y., Lee, J.E. & Levy, B.R. (2020). Global reach of ageism on older persons' health: A systematic review. *PLOS One*, 15(1), e0220857.
- ▶ Denissen, E.G.J.M. (2006). Ouderen en nieuwe technologie in huis : bondgenoten of vijanden? Enschede, Universiteit Twente. Verkregen van: <http://essay.utwente.nl/57397/>.
- ▶ Dikken, J. & van Hoof, J.(2025). Onderzoek Den Haag Seniorvriendelijke Stad Ouderenpanel 2024. Integrale Rapportage. ISBN 9789083519111.
- ▶ Dikken, J., van den Hoven, R.F.M., van Staaldouin, W.H., Hulsebosch-Janssen, L.M.T., van Hoof, J. (2020) How older people experience the age-friendliness of their city: Development of the Age-Friendly Cities and Communities Questionnaire. *International Journal of Environmental Research and Public Health* 17(18):6867 doi: 10.3390/ijerph17186867
- ▶ van Hoof, J., Hulsebosch-Janssen, L.M.T., van Staaldouin, W.H., van den Hoven, R.F.M., Dikken, J. (2021) Onderzoek Den Haag Seniorvriendelijke Stad 2020. Integrale Rapportage. De Haagse Hogeschool, Den Haag. ISBN: 9789083074320
- ▶ Dikken, J., van Staaldouin, W.H., van Hoof, J. (2023) Onderzoek Den Haag Seniorvriendelijke Stad 2022. Integrale Rapportage Ouderenpanel. De Haagse Hogeschool, Den Haag. ISBN: 978-90-832491-5-5
- ▶ Gemeente Den Haag (2020). Actieprogramma Seniorvriendelijk Den Haag 2020-2022. RIS 307178. In Actieprogramma 2022 Gemeente Den Haag (122). https://Verkregen van: Jaarstukken_2022_GEMEENTE22_0518.pdf
- ▶ Gemeente Den Haag (2020). Rapport Den Haag Seniorvriendelijke Stad 2020. RIS308365
- ▶ https://Verkregen van: denhaag.raadsinformatie.nl.document/99661772/2?connection_type=17&connection_id7166825

- ▶ Gemeente Den Haag (2024). Den Haag in cijfers. Verkregen van:
- ▶ Wijkprofielen - Bevolking - 8 Leidschenveen-Ypenburg. Gemeente Den Haag (2024). Verkregen van: <https://denhaag.incijfers.nl/mosaic/en-us/wijkprofielen/bevolking>
- ▶ Gemeente Den Haag (2025). Actielijn Seniorvriendelijk Den Haag 2025-2030. RIS 322179. Verkregen via: <https://denhaag.raadsinformatie.nl/> (RIS 322179, Aanbieding actielijn Seniorvriendelijk Den Haag)
- ▶ van Hoof, J., van den Hoven, R.F.M., Hess, M., van Staalduinen, W.H., Hulsebosch-Janssen, L.M.T., Dikken, J. (2022) How older people experience the age-friendliness of The Hague: A quantitative study. *Cities* 124: 103568 <https://doi.org/10.1016/j.cities.2022.103568>
- ▶ IJzereef, W.A.M. (2024). Wat ouderen willen: De ene oudere is de andere niet. Portretten en activiteiten met ouderen door jongeren. Den Haag: Lectoraat Urban Ageing, De Haagse Hogeschool. ISBN 9789083442006
- ▶ Klück, I., Kalkman, S. & Schoenmakers (2018) Sociale netwerken van ouderen. *Gerön* . 20(3), 3-3. doi: 10.1007/s40718-018-0167-1.
- ▶ Kreeft, R. Huisvesting ouderen vraagt visie van gemeenten. *Gerön* 17, 51–53 (2015). Verkregen van: <https://doi.org/10.1007/s40718-015-0016-4>
- ▶ Lörzing, H, Klemm, W., van Leeuwen, M., Soekimin, S. (2006). VINEX! Een morfologische verkenning. Planbureau voor de leefomgeving Den Haag.
- ▶ Lyons, A. Alba, B., Heywood, W., Fileborn, B., Minichiello, V., Barret, C. & Dow, B. (2018). Experiences of ageism and the mental health of older adults. *Aging & Mental Health*, 22(11),1456-1464. Verkregen van: <https://doi.org/10.1080/13607863.2017.1364347>
- ▶ Marx, P. Catherine Bolman (2019). “De kwetsbare kant van e-health is onderbelicht”. *Huisarts Wet* 62, 64–66 (2019). <https://doi.org/10.1007/s12445-019-0287-4>
- ▶ Meijering, L. (2023).Ruimte voor gezondheid: het belang van de leefomgeving en mobiliteit voor het welbevinden van ouderen. (Intreerede).Rijksuniversiteit Groningen. Verkregen via: <https://doi.org/10.21827/64b54a370bf65>
- ▶ Ministerie van BZK (2022). Programma Wonen en zorg voor ouderen. Verkregen van: <https://volkshuisvestingnederland.nl>
- ▶ Ministerie VROM (1991). Vinex: Vierde nota ruimtelijke ordening Extra. Den Haag.
- ▶ Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (z.d.). Veroudering en werk. Verkregen van: <https://www.rivm.nl/duurzame-inzetbaarheid/veroudering-werk>
- ▶ Mysyuk, Y. & Hulsman, M. (2019). Beeldvorming van ouder worden in Nederland. *Gerön*,(21)4.
- ▶ Neven, L. Jonge ouderen willen geen techniek die hen stigmatiseert als oud. *Gerön* 17, 18–20 (2015). Verkregen van: <https://doi.org/10.1007/s40718-015-0030-6>
- ▶ Nieuwsblad Den Haag, editie Leidschenveen-Ypenburg 30-1-2025.Onderzoek onder Jonge senioren naar ouder worden in Leidschenveen-Ypenburg.
- ▶ Olthof, E., Geurs, K. T., Tutert, B., & Nijland, H. (2011). Kwaliteit belangrijker dan tijdigheid : hoogwaardig OV in vinex wijken. *ROM*, 3(3), 30-32. Verkregen van: https://issuu.com/romagazine/docs/rom_11_03
- ▶ van den Schoor, L. Langer thuis door slimme technologie. *nurs* 23, 34–39 (2017). <https://doi.org/10.1007/s41193-017-0046-5>
- ▶ Thissen, F. (2011). Ouderen op het platteland “.*AGORA Magazine*,27(4), 22-24. Doi:10.21825/agora.v27i4.2172
- ▶ Tilburg, T. G. van, & Dykstra, P. A. (1995). Geografische spreiding van het sociale netwerk van ouderen. *Rooilijn*, 28, 140-146

- ▶ Wereldgezondheidsorganisatie/World Health Organization (2023). National Programmes for age-friendly cities and communities. A Guide. ISBN 978-92-4-006869-8
- ▶ Wereldgezondheidsorganisatie/WHO, Genève, Zwitserland.
- ▶ Wijkcentrum Leidschenveen (z.d.). Sociale kaart. Verkregen van: <https://sociale kaart.nl/ak-organisation/wijkcentrumleidschenveen/>
- ▶ Wijkz (z.d.) Wijkz. Verkregen van: <https://www.Wijkz.nl>Wouters, E. (2018). Technologie: een zorg minder? Tilburg University, ISBN: 978-94-6167-000-0
- ▶ WZH (z.d.) Woonzorgcentra Haaglanden. Verkregen van: <https://www.zorgkaartnederland.nl/zorginstelling/verpleeghuis-en-verzorgingshuis-woonzorgcentra-haaglanden-den-haag->

Werkplaats Sociaal Domein

Landelijk zijn er 15 Werkplaatsen Sociaal Domein. Een Werkplaats Sociaal Domein is een samenwerking tussen hogescholen, zorg en welzijnsorganisaties en gemeenten. Doel is vraagstukken uit het sociale domein te onderzoeken, evalueren en verbeteren (WSD, z.d.).

Bij de werkplaats Sociaal Domein Den Haag & Leiden werken het lectoraat Sociale Innovatie van Hogeschool Leiden en het lectoraat Urban Ageing van De Haagse Hogeschool samen met het sociale werkveld en de betrokken gemeenten aan een regionaal netwerk en kennisinfrastructuur. Deelnemende gemeenten zijn Den Haag, Leiden, Alphen aan den Rijn, Rijswijk en Delft.

Uitvoering van de projecten vindt plaats in dit samenwerkingsverband van sociale professionals, beleids- en uitvoeringsambtenaren, opleidingsmanagers, studenten, docenten en onderzoekers.

De Werkplaats Sociaal Domein Den Haag-Leiden werkt aan de thema's:

- ▶ Armoede en schulden
- ▶ Gezond en sociaal in de wijk
- ▶ Langer thuis wonen
- ▶ Sociaal en Inclusief
- ▶ Professionaliteit in het sociaal domein
- ▶ Medisch en sociaal

Bron en meer informatie over de (landelijke) werkplaatsen:

<https://www.werkplaatsensociaaldomein.nl>

Met dank aan

Dit onderzoek en deze publicatie konden tot stand komen door de medewerking van veel mensen uit het stadsdeel Leidschenveen-Ypenburg en elders.

Alle deelnemende jonge senioren uit Leidschenveen Ypenburg

Speciale dank gaat uit naar alle 109 jonge senioren die middels de enquêtes en interviews hun ervaringen en behoeften in het stadsdeel en hun behoeften voor de toekomst deelden.

In verband met de privacy worden de gegevens van hen anoniem verwerkt.

De opdrachtgevers

De professionals van diverse organisaties werkzaam voor het stadsdeel Leidschenveen Ypenburg hebben als opdrachtgever in de voorbereiding en nabespreking van het onderzoek hun kennis over de wijk ingebracht, bijgedragen aan de onderzoeksvragen en toegang tot de jonge senioren gegeven.

Madelon Awater, senior beleidsmedewerker Sociale basis-welzijn, gemeente Den Haag

Nina van Haren domeinmedewerker OCW stad en bestuur gemeente Den Haag

Kylian Kokshoorn, beleidsmedewerker gemeente Den Haag, OCW

Wouter de Hoog, stadsdeelmedewerker Welzijn, Participatie, Ypenburg

Pooja Marapin, stadsdeelmedewerker Welzijn, Jeugd en Participatie, Leidschenveen *

Denise Schijff, ouderenconsulent Leidschenveen-Ypenburg, Wijkz *

Wendy Veen, senior stadsdeelmedewerker Welzijn, Jeugd en Participatie Gemeente Den Haag

En dank aan alle andere professionals in de wijk voor hun medewerking.

Betty Boomsma, programmaleider productontwikkeling en Innovatie, Xtra

Joost van Hoof, lector Urban Ageing, De Haagse Hogeschool *

Wil IJzereef, projectleider, onderzoeker project 'Op naar een seniorvriendelijk Leidschenveen-Ypenburg' lectoraat Urban Ageing, De Haagse Hogeschool

*Tevens meelezers publicatie

De organisaties waar jonge senioren komen in Leidschenveen-Ypenburg

Veel dank aan alle mensen en organisaties die de mogelijkheid boden om de vragenlijsten en flyers achter te laten of jonge senioren op hun locatie te laten interviewen door de onderzoeksgroep.

De hbo-opleiding Social Work van De Haagse Hogeschool

Dank aan de mogelijkheid tot inbedding van het onderzoeksproject bij afstudeertrajecten van de opleiding door:

Hester Brauer, opleidingsmanager hbo-opleiding Social Work, De Haagse Hogeschool

Jesper Doolaard, afstudeercoördinator hbo-opleiding Social Work, De Haagse Hogeschool

Het lectoraat Urban Ageing, Werkplaats Sociaal Domein

Joost van Hoof, lector Urban Ageing, De Haagse Hogeschool

Gaby Weij, projectcoördinator WSD , lectoraat Urban Ageing, De Haagse Hogeschool

De onderzoeksgroep jonge senioren Leidschenveen Ypenburg

Grote dank aan de actieve onderzoeksgroep voor de uitvoering van het project.

Wil IJzereef was projectleider en onderzoeker werkzaam voor het gehele project en schreef de publicatie i.s.m. Jeroen Dikken.

Jeroen Dikken was betrokken bij de analyse van de resultaten van de 109 interviews met de jonge senioren.

Jeanine Beentjes, Helena Coonen, Nadia El Khattouti en Emre Yildirim, zijn de vier studentleden van de onderzoeksgroep en afstudeerders bij de hbo-opleiding Social Work van de Haagse Hogeschool. Zij hebben samen met de projectleider alle interviews uitgevoerd. Zij ontwikkelen ook producten voor en met de jonge senioren naar aanleiding van de resultaten van het onderzoek in overleg met de ouderenconsulent en jonge senioren. De thema's worden besproken met de ouderenconsulent, jonge senioren. Ze zijn gericht op mobiliteitsbehoeften en sociale activiteiten, sociale ontmoeting voor en door jonge senioren, preventie van eenzaamheid door activiteiten die sociale cohesie bevorderen.

Bijlagen

- ▶ de flyer uitnodiging tot invullen vragenlijst
- ▶ de vragenlijst voor de jonge senioren
- ▶ de poster voor de terugkoppelingsmiddag, kenniscafé

LECTORAAT URBAN AGEING

let's change
YOU US THE WORLD

**BENT U IN DE LEEFTIJD TUSSEN DE 60 - 75 JAAR
EN WONEND IN LEIDSCHENVEEN - YPENBURG?**

Uw mening telt!

**Wat heeft u nodig om prettig te kunnen
blijven wonen en oud te worden in uw wijk?**

Waarom doen wij dit onderzoek?
Wijkbewoners weten goed wat belangrijk is om
langer thuis te wonen en gezellig, gezond en actief
oud te worden. Zelf hebben zij de wijk ook genoeg te
bieden. Met dit onderzoek brengen we uw behoeften
in kaart, om tot concrete adviezen te komen die de
wijk seniorvriendelijker kunnen maken. Met de
adviezen kunnen de welzijnsinstellingen, de
Gemeente Den Haag en ouderen aan de slag.

PUBLICATIES

SCAN

VRAGENLIJST
SCAN DE QR-CODE MET DE CAMERA VAN UW MOBIELE TELEFOON
OF DEVICE

SCAN

Wilt u de vragenlijst liever op
papier invullen mail dan naar:
w.a.m.ijzereef@hhs.nl

De ingevulde vragenlijst graag
retour sturen in een envelop naar:
De Haagse Hogeschool
Faculteit SWE
T.a.v. W. Ijzereef
Postbus 13336
2501 EH Den Haag

PARTNERS

Den Haag
wijkz
voor elkaar

SENIORVRIENDELIJK LEIDSCHENVEEN - YPENBURG

**Werkplaats Sociaal Domein
Den Haag en Leiden**

**DE HAAGSE
HOGESCHOOL**

VRAGENLIJST BEHOEFTENONDERZOEK LEIDSCHENVEEN-YPENBURG

Bent u in de leeftijd tussen de 60 - 75 jaar en wonend in Leidschenveen - Ypenburg?
Dan horen wij graag wat u nodig heeft om prettig oud te worden in uw wijk.

UW MENING TELT!

Waarom doen wij dit onderzoek?

Wijkbewoners weten goed wat belangrijk is om langer thuis te wonen en gezellig, gezond en actief oud te worden. Zelf hebben zij de wijk ook genoeg te bieden. Met dit onderzoek brengen we uw behoeften in kaart, om tot concrete adviezen te komen die de wijk seniorvriendelijker kunnen maken. Met de adviezen kunnen de welzijnsinstellingen, de Gemeente Den Haag en ouderen aan de slag.

Centrale onderzoeksvraag

Wat zijn de behoeften van jonge senioren van 60-75 jaar in de wijken Leidschenveen-Ypenburg om zich voor te bereiden op hun toekomst?

- Deze vragenlijst neemt ongeveer 10 minuten van uw tijd in beslag en bestaat uit 22 vragen in 6 categorieën.
- Deze vragenlijst is anoniem, er worden geen persoonlijke gegevens verwerkt die naar u te herleiden zijn.
- Heeft u vragen over dit onderzoek stuur dan een e-mail naar Wil Ijzereef: w.a.m.ijzereef@hhs.nl

DIGITALE VRAGENLIJST

U kunt de vragenlijst ook digitaal invullen via uw mobiele telefoon of ander device. Scan met de camera de QR-code.

De ingevulde vragenlijst graag **retour sturen** in een envelop naar:

**De Haagse Hogeschool
Faculteit SWE
T.a.v. W. Ijzereef
Postbus 13336
2501 EH Den Haag**

Werkplaats Sociaal Domein
Den Haag en Leiden

DE HAAGSE
HOGESCHOOL

Vragenlijst - U kunt tot 10 februari 2025 reageren

1. Persoonlijke omstandigheden

Wilt u uw persoonlijke omstandigheden toelichten? (omcirkel wat van toepassing is)

- In welke leeftijdscategorie valt u?
  - 60 - 65 jaar
  - 66 - 70 jaar
  - 71 - 75 jaar
- Bent u een:
  - Man
  - Vrouw
  - Zeg ik liever niet
  - Anders namelijk: .....
- Thuissituatie:
  - Alleenstaand
  - Samenwonend
  - Met kinderen
  - Anders namelijk: .....
- Woning:
  - Huur
  - Koop
- Soort woning:
  - Flat
  - Appartement
  - Eengezinswoning
  - Anders namelijk: .....
- Dagbesteding: (u mag er meerdere omcirkelen)
  - Werken
  - Onbetaald werk
  - Mantelzorg
  - Op kleinkinderen passen
  - Vrijwilligerswerk
  - Hobby
  - Sporten
  - Andere vrijetijdsbesteding
- Kunt u toelichten wat u zoal doet? Wat voor werk, vrijwilligerswerk, hobby, sport, vrijetijdsbesteding etc.
.....
.....
.....

Ga verder op de volgende pagina.

2. Toekomst

- **Wat zijn uw wensen om prettig oud te worden in de wijk?**

(wensen, belangen en bijdragen voor de (nabije) toekomst in de wijk)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. Sociale participatie en activiteiten in de wijk (omcirkel wat van toepassing is)

- Bent u bekend met de sociale activiteitenkaart van de wijk?

- Ja
- Nee

- Neemt u deel aan activiteiten in de wijk?

- Ja
- Nee

- Welke activiteiten zijn dit?:

.....

.....

.....

.....

- Hebt u zelf een idee voor een sociale activiteit en zou u dit willen uitvoeren met anderen?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

- Welke sociale activiteiten zou u belangrijk vinden in de wijk?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Ga verder op de volgende pagina.

4. Sociaal netwerk (omcirkel wat van toepassing is)

- Wie horen bij uw sociale netwerk **IN** de wijk? (u mag er meerdere omcirkelen)
  - Ouders
  - Kinderen
  - Kleinkinderen
  - Broers/Zussen
  - Neefjes/Nichtjes
  - Buren
  - Vrienden
  - Kennissen
  - Bekenden via vereniging sport/hobby
  - Geen
  - Anders namelijk: .....
- Wie horen bij uw sociale netwerk **BUITEN** de wijk? (u mag er meerdere omcirkelen)
  - Ouders
  - Kinderen
  - Kleinkinderen
  - Broers/Zussen
  - Neefjes/Nichtjes
  - Familie in het buitenland
  - Vrienden
  - Kennissen
  - Bekenden via vereniging sport/hobby
  - Geen
  - Anders namelijk: .....
- Hoe ziet u de rol van uw netwerk voor de toekomst?
.....
.....
.....
.....
- Wat kunt u betekenen voor uw netwerk in de toekomst?
.....
.....
.....
.....

Ga verder op de volgende pagina.

5. Vervoer en mobiliteit (omcirkel wat van toepassing is)

- Van welke vervoersmiddelen maakt u gebruik? (u mag er meerdere omcirkelen)
  - De auto (ik rijd zelf)
  - De auto (iemand anders rijdt)
  - De fiets
  - De brommer/scooter
  - De scootmobiel
  - De rollator
  - De bus
  - De tram
  - De taxi
  - de taxibus
  - Vervoer via WMO of WLZ regeling
  - Geen
  - Anders namelijk: .....

- Vindt u de inrichting van de wijk goed voor de toegankelijkheid voor u en uw naasten?
.....
.....
.....

- Is het vervoer in de wijk goed om uw netwerk in stand te houden?
.....
.....
.....

- Wat hebt u nodig aan voorzieningen rondom vervoer en mobiliteit om deel te nemen aan activiteiten in de wijk?
.....
.....
.....

6. Themabijeenkomst

- Over welk thema zou voor u een bijeenkomst voor jonge senioren interessant zijn en op welk tijdstip?
.....
.....
.....

Ga verder op de volgende pagina.

EINDE VRAGENLIJST

Dank voor uw deelname!

Uw gegevens worden anoniem verwerkt. De conclusies en aanbevelingen uit dit onderzoek worden overlegd, om omgezet te worden in concrete maatregelen en initiatieven, aan de Gemeente Den Haag en welzijnsorganisaties, die bijdragen aan de seniorvriendelijkheid van en het langer met plezier (weer) thuis blijven wonen in de wijk.

Contact:

Projectleider: Wil Ijzereef - w.a.m.ijzereef@hhs.nl

De ingevulde vragenlijst graag RETOUR sturen in een envelop naar:

De Haagse Hogeschool
Faculteit SWE
T.a.v. W. Ijzereef
Postbus 13336
2501 EH Den Haag

Den Haag

DE HAAGSE
HOGESCHOOL

Werkplaats Sociaal Domein
Den Haag en Leiden

LECTORAAT URBAN AGEING

let's change
YOU. US. THE WORLD.

KOMT U NAAR ONS *Kenniscafé*

WAT WILT U
IN UW WIJK?

JONGE SENIOREN OVER HUN LEVEN, WIJK EN TOEKOMST IN LEIDSCHENVEEN-YPENBURG

Uw mening is belangrijk en we nodigen alle wijkbewoners en professionals uit het stadsdeel Leidschenveen-Ypenburg uit om de resultaten van ons onderzoek te delen.

Jonge senioren uit het stadsdeel Le-Yp hebben de afgelopen maanden tijdens ons onderzoek aangegeven wat zij belangrijk vinden.

Centrale vraag: wat zijn de behoeften van jonge senioren van 60-75 jaar in de wijken Leidschenveen-Ypenburg om zich voor te bereiden op hun toekomst?

Deze middag willen we de uitkomsten graag met u delen en bespreken wat u belangrijk vindt.

- Presentatie actieonderzoek Le-Yp
- In gesprek met elkaar
- Gezellig samenzijn met een drankje

VRIJDAG 27 JUNI

**14:00 TOT 16:00 WJKCENTRUM LEIDSCHENVEEN:
HARRIET FREEZERHOF 201, 2492 JC DEN HAAG**

GRAAG AANMELDEN:

SCAN

Of mail naar:
w.a.m.ijzereef@hhs.nl

PARTNERS

Den Haag

voor elkaar

SENIORVRIENDELIJK LEIDSCHENVEEN - YPENBURG

Werkplaats Sociaal Domein
Den Haag en Leiden

DE HAAGSE
HOGESCHOOL

